

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

O existenci bez existence

Kritický výklad Vallicellovy argumentace
proti instanciacnímu pojetí existence

Vedoucí práce: doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Autorka práce: Markéta Toulcová
Studijní obor: Filosofie a Bohemistika
Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta:

Děkuji za jízdenky, Kateřině Braunové, Radce Štorkánové, Danielu Novotnému, Tomáši Machulovi, Janě a Václavu Toulcovým.

Obsah

Úvod do tématu a metodiky práce.....	5
1 William F. Vallicella.....	6
2 Předporozumění – než začneme číst.....	6
2.1 Existence v zúženém pojetí.....	7
3 Existence a neexistence.....	7
3.1 První argument: důkaz z kontradikce.....	8
3.2 Druhý argument: důkaz z modality.....	9
3.3 O vypovídání neexistence.....	12
4 Existence jako vlastnost.....	13
4.1 Vlastnosti esenciální a akcidentální.....	14
4.2 Modalita a možné světy.....	15
5 Instanciace a vlastnosti.....	17
6 Instanciace existence.....	19
6.1 Identitní přístup.....	19
6.1.1 Nekvalitativní něcovitost.....	20
6.1.2 Kvalitativní něcovitost.....	20
6.1.3 Sebe-identita.....	21
6.2 Eliminativistický přístup.....	21
6.2.1 Umírněná verze.....	21
6.2.2 Extrémní verze.....	22
7 Teorie existence Gottloba Fregy.....	22
7.1 Problematizace Fregova pojetí.....	24
7.2 Vallicellovo uchopení Fregova přístupu k existenci.....	24
8 Bertrand Russell a jeho pojetí existence.....	28
8.1 Teorie deskripcí.....	29
8.2 Substituční a objektové čtení Russellovy existenční kvantifikace.....	30
9 Willard Van Orman Quine k existenci.....	32
9.1 Vallicellův rozbor Quineova pojetí singulární existence.....	32
9.1.1 Identitní čtení se ukazuje být nedostatečným.....	33
9.1.2 Eliminativistické čtení se ukazuje být nedostatečným.....	33
9.2 Nekonzistence Quineových tvrzení.....	33
Shrnutí.....	34
Seznam použitých zdrojů.....	36
Tištěné zdrojové dokumenty.....	36
Zdrojové dokumenty dostupné pouze online.....	37
Rozšiřující literatura k tématu.....	38
Slovník základních používaných termínů.....	39
Abstrakt.....	40
Abstract.....	40

Úvod do tématu a metodiky práce

Naším záměrem je zabývat se ontologickým a logickým pojetím *existence*. V analytické filosofické tradici se většina filosofů přiklání k takovým teoriím existence, které ji neuznávají jako predikát prvního řádu. Považují ji za možný predikát druhého řádu, toto pojetí s sebou ovšem přináší leckteré další komplikace z ontologického i metalogického hlediska.

Tyto přístupy chceme podrobit bližší analýze a kritice, a to skrze amerického filozofa Williama F. Vallicellu, který se snaží kritizovat analytické pojetí existence zejména ve svých pracích *A Critique of the Quantificational Account of Existence* (1983), *A Paradigm Theory of Existence: Onto-Theology Vindicated* (2002) a *Existence: Two Dogmas of Analysis* (2014), z nichž budeme vycházet.¹

Chtěli bychom definovat obecné problémy v přisuzování existence jako predikátu druhého řádu nebo existence pojaté jako vlastnosti individuí. Zároveň nechceme pouze vykládat Vallicellovu teorii, naopak i na tu bychom chtěli nahlížet kriticky. Závěrem chceme srovnat získané poznatky a pokusit se je uspořádat v ucelenou jednoznačnou kritiku.

V moderní logice 1. pol. 20. století a částečně i v 2. pol. 20. století s přesahem do současnosti převládala koncepce existence zavedená analytickými filozofy, jako např. Gottlobem Fregem a Bertrendem Russellem. Tyto přístupy se opakovaně ukazují jako nedostatečné pro výklad statusu existence. Považujeme za aktuální se věnovat tomuto tématu za použití nástrojů, jakými operují analytičtí filozofové tohoto stanoviska. V předkládání argumentů chceme sledovat ontologický rámec, v jakém se pohybují analytičtí filozofové, a tedy se nebudeme kriticky věnovat všem možnostem vypovídání existence. Postupovat chceme tak, abychom jednotlivá úskalí vypovídání existence a pojmy, které zavedeme a zároveň podrobíme kritice, postupně vsazovali do širšího kontextu a mohli s nimi bez problémů operovat i s vědomím jejich nedostatků.

V souvislosti s pojetím existence jako vlastnosti (nebo vlastnosti druhého řádu) bychom nejprve pojednali o možnostech ustanovení neexistujících objektů, které daná teorie musí zahrnout, nebo zamítnout. Následně definujeme obtíže spjaté s koncepcí existence jako vlastnosti, tentokrát vlastnosti prvního řádu. Poté se chceme kriticky zabývat obecnými problémy v přístupu k existenci jako vlastnosti druhého řádu, které vyplývají z instanciace existence. Poněvadž s existencí jako vlastností druhého řádu se operuje zejména eliminativistickým nebo identitním způsobem, rozebereme si možnosti přisuzování existence v takových přístupech. Prostřednictvím tohoto obecného rozboru budeme moci přistoupit ke konkrétním systémům Gottloba Frega, Bertranda Russella a Willarda Van Ormana Quinea.

Výchozím stanoviskem ke kritice budou Vallicellovy práce, nebude-li uvedeno jinak. Závěrem bychom chtěli shrnout získané poznatky a vyvodit z nich důsledky pro teorie vnímající existenci jako vlastnost druhého řádu. Pro snažší uchopení textu přikládáme krátký slovník nejčastěji používaných termínů.²

---

1 Do českého jazyka volně překládáme jako: *Kritika kvantifikačního pojetí existence; Teorie pojetí existence jako Paradigmatu: obhájena onto-teologicky; Existence: dvě dogmata analýzy.*

2 Viz níže Slovník základních používaných termínů, s. 39.

1 William F. Vallicella

William F. Vallicella, říkající si zkráceně Bill, je žijící americký filosof na volné noze. Získal doktorát z filosofie na *Bostonské univerzitě* v roce 1978. Filosofii učil mezi lety 1978–1991 na *Daytonské univerzitě* a zároveň jako hostující učitel na soukromé univerzitě *Case Wester Reserve* mezi lety 1989–1991.³ Momentálně Vallicella žije v Severní Americe a filosofuje primárně na svém webovém blogu⁴, který zahrnuje články z let 2008–2018. Na internetu je dostupný i jeho předešlý blog⁵, na kterém můžeme najít články z let 2004–2005. V mezidobí psal pravděpodobně krátké články na obdobné platformě, která je ovšem momentálně nedostupná. V polovině února letošního roku (2018) ohlásil, že zakládá blog speciálně určený pro jeho filosofické práce.⁶

Nejsnáze se dozvíme informace o něm právě na jeho blozích. Píše o sobě, že dobrovolně ukončil pracovní poměr na univerzitě, aby mohl poustevničit v *Sonorské poušti*. Tento způsob života mu poskytuje kreativnější trávení volného času a plné soustředění se na psaní, osvobozené od stísněnosti 'akademického trhu'.⁷ Pravděpodobně se narodil okolo roku 1950, neboť učit přestal ve svých 41 letech⁸ a svůj profesní zájem cílí na metafyziku a filosofii náboženství⁹. Knižně mu vyšly práce *Kant, subjectivity and facticity* (1978) a *A Paradigm Theory of Existence: Onto-Theology Vindicated* (2002). Jeho více než osmdesát článků vyšlo v odborných časopisech jako *Analysis, Dialectica, Nous, Ratio, The Monist, Studia Neoaristotelica* ad.¹⁰

2 Předporozumění – než začneme číst

Filosofy, zabývající se otázkou bytí a existence, rozděluje Vallicella do dvou kategorií: *thick* a *thin*. Českým opisem můžeme říci 'filosofové tradice širšího pojetí' (existence)

3 Srov. Příspěvatelé Wikipedie. *William F. Vallicella* [online], dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/William_F_Vallicella>, datum poslední revize 13. 12. 2017, [cit. 12. 1. 2018].

4 Dostupný z: <http://maverickphilosopher.typepad.com/maverick_philosopher/> [online], [cit. 12. 1. 2018].

5 Dostupný z: <<http://maverickphilosopher.blogspot.cz/>> [online], [cit. 12. 1. 2018].

6 Srov. Vallicella, W. F. *Maverick Philosopher* [online], dostupný z: <<http://maverickphilosopher.typepad.com/about.html>>, [cit. 1. 3. 2018]. Nový blog [online] je dostupný z: <http://maverickphilosopher.typepad.com/maverick_philosopher_stri/>, [cit. 1. 3. 2018].

7 Srov. Vallicella, W. F. *Maverick Philosopher* [online], dostupný z: <<http://maverickphilosopher.typepad.com/about.html>>, [cit. 12. 1. 2018].

8 Srov. Vallicella, W. F. *Maverick Philosopher* [online], dostupný z: <http://maverickphilosopher.typepad.com/maverick_philosopher/2010/03/maverick-philosopher-faq-page-and-site-introduction.html#more>, [cit. 12. 1. 2018].

9 Srov. Příspěvatelé Wikipedie. *William F. Vallicella* [online], dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/William_F_Vallicella>, datum poslední revize 13. 12. 2017, [cit. 12. 1. 2018].

10 Srov. PhilPapers. *Works by Vallicella* [online], dostupné z: <https://philpapers.org/asearch.pl?showCategories=on&filterMode=authors&ap_c2=&limit=&sort=relevance&langFilter=&sqc=&start=0&search_header=search_header.html&publishedOnly=&ap_c1=&onlineOnly=&filterByAreas=&categoryOn=&searchStr=Vallicella&hideAbstracts=&proOnly=on&format=html&freeOnly=&year=&newWindow=on&jlist=&ap_c1=&ap_c2=>>, [cit. 12. 1. 2018].

a 'filosofové tradice zúženého pojetí', zkráceně 'širší pojetí' a 'zúžené pojetí'.¹¹ Do těchto dvou kategorií řadí zpravidla filosofovy, kterými se sám zabývá.

Stěžejní částí Vallicellovy práce je kritika zúženého pojetí existence, kterou zosobňují Gottlob Frege (1848–1925), Bertrand Russell (1872–1970) a Willard Van Orman Quine (1908–2000). K tradici širšího pojetí přiřazuje např. Tomáše Akvinského jako 'nejširšího z širších'¹². Ve své podstatě je širší pojetí kontinentální tradicí filosofie a zúžené pojetí analytickou tradicí. K analytické tradici Vallicella odkazuje mimo jiné i jako k *fresselliánské*, což je akronym pro Frega a Russella.¹³

2.1 Existence v zúženém pojetí

Vallicella používá název 'zúžené pojetí', neboť pod něj spadají filosofické přístupy, které existenci zužují na pojetí podobné pojetí čísla. Řečeno obecněji, na pojetí existence jako instanciace. Podle Frega i Russella je 'existence' vlastností druhého řádu. Frege tvrdí, že je vlastností pojmu, pod který něco spadá. Jinými slovy *pojmem* věci, který má vlastnost 'být instanciován' a Russell míní, že je vlastností *výrokové funkce*.¹⁴ Tedy je instanciací¹⁵ vlastnosti výrokové funkce, nikoliv však jejího argumentu.¹⁶ Quine se vyjadřuje explicitně, když tvrdí, že „[e]xistence je to, co vyjadřuje existenční kvantifikace.”¹⁷

Nebo jak přístupy těchto filosofů definuje David Peroutka: „G. Frege nepokládá existenci za vlastnost věcí, nýbrž za vlastnost pojmů. Výrok 'lidé existují' by tak znamenal, že pojem člověk je (co do svého rozsahu) neprázdný. Existence je tedy v tomto pojetí predikátem druhého řádu. Obdobnou teorii nacházíme u B. Russella. V jazyce prvního řádu se existence nevyjadřuje samostatným predikátem, může však být implikována použitím existenčního kvantifikátoru. W. Quine učil, že "být znamená být hodnotou proměnné", jež je vázána existenčním kvantifikátorem.”¹⁸

3 Existence a neexistence

Než začneme samotnou kritiku zúženého pojetí existence, musíme nejprve vyloučit taková pojetí existence, která ji svým způsobem předcházejí. Nebudeme se tak muset vracet k neobjasněným souvislostem a zároveň si zavedeme některé termíny. Prvně se vymejíme vůči neexistujícím objektům a následně si objasníme, proč existence nemůže být považována za predikovatelnou *vlastnost* prvního řádu.

11 Srov. Vallicella, W. F. Existence: Two Dogmas of Analysis, *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, kap. 1. Introduction (s. 45) a kap. 3. Thin and Thick Conceptions of Existence (s. 46–48).

12 Srov. tamtéž, kap. 3. Thin and Thick Conceptions of Existence (s. 46–48).

13 Srov. Vallicella, W. F. *Maverick Philosopher* [online], dostupný z: <http://maverickphilosopher.typepad.com/maverick_philosopher/2011/02/thin-analytic-and-thick-continental-conceptions-of-being.html>, [cit. 19. 1. 2018].

14 Srov. Nelson, M. Existence, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online], dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/existence/>>, [cit. 28. 1. 2018].

15 Blíže k instanciaci v kap. 5 Instanciace a vlastnosti, s. 17–18 a v kap. 6 Instanciace existence, s. 19.

16 Srov. Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 244–245.

17 Vallicella, W. F. In Existence: Two Dogmas of Analysis, *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, s. 46, cituje W. V. O. Quinea; *Ontological Relativity and Other Essays*, Columbia University Press, 1969, p. 97. V originále: „Existence is what existential quantification expresses.”

18 Peroutka, D. Existenční predikace, *Filosofický časopis*, z abstraktu [online], dostupné z: <<http://filcasop.flu.cas.cz/index.php?id=casopis&cislo=3-2009&obsah=334>>, [cit. 7. 3. 2018].

Vallicella tvrdí, že pakliže bychom v ontologii přijímali neexistující objekty, jeho kritika zúženého pojetí existence by byla nesmyslnou.¹⁹ Naopak smysl má pouze tehdy, když neexistující objekty nejsou vůbec.²⁰ Vallicella tedy staví svou kritiku na tezi, že neexistující objekty z hlediska ontologie nejsou a veškeré objekty, které jsou, existují. Svě stanovisko podporuje argumentací, která je jasná, nicméně jednostranně zaměřená.

Ten, kdo zastává teorii, ve které figurují neexistující objekty, zpravidla vymezuje neexistující objekty jako takové, které mají nižší bytí, než je existence, nebo že jej nemají vůbec. Podívejme se na dva argumenty proti teorii neexistujících entit, které uvádí Vallicella.

3.1 První argument: důkaz z kontradikce

Argumenty proti možnosti neexistujících objektů míří proti Meinongově teorii. Meinong neexistujícím objektům nepřisuzuje ani bytí, ani subsistenci. Jsou to podle něj čisté objekty, které nemusí být ani předměty myslí. „Nicméně 'čistý objekt', například 'zlatá hora', není pouze objektem myšlení, neboť *je*, ať už k němu někdo referuje, přemýšlí o něm, nebo ne. Říše *Aussersein* je říší na myslí nezávislých věcí. [...] Jak ale něco může být na myslí nezávislé a zároveň být bez bytí? Jak říká Meinong, neexistující věci jsou myšlení *dány*, nikoliv *vymyšleny*. My je nevymýšlíme, ale nějakým způsobem je uchopujeme. Většina z nich [věcí] neobdrží to, co Meinong nazývá 'pseudo-existenci', neboli 'být aktuálně myšlen' nějakou myslí. Problémem není, jak udržet čistou esenci abstrahovanou od existence mimo mysl, protože neexistující věci nejsou zplozeny abstrakcí, problémem je, jak může čistá esence být zároveň nezávislá na myslí a nemající bytí. Jak mohou být 'zlatá hora', 'kulatý čtverec', 'Pegas', 'Kerberos' nebo jiná posibilia a impossibilia nezávislá na číkoliv přemýšlení o nich a zároveň být bez bytí?'²¹

Obdobně popisuje problém s Meinongovými neexistujícími objekty i Jiří Raclavský, který připojuje i krátkou, nicméně obsažnou, kritiku tohoto pojetí. „Zajímavý popud do uvažování o tom, co to je existence, přinesla *Brentanova škola* (zejm. Alexius Meinong), která precizovala pojem myšleného objektu, který je nezávislý na realitě. Ukázala na to, že Pegas a podobné entity jsou smysluplné předměty našeho myšlení, že je třeba se vzdát domnění, že existence (či neexistence) jednotliviny, která má svůj pendant v objektu, podmiňuje i možnost uvažovat nad objektem, pendantem jednotliviny-

---

19 Vallicella explicitně nerozlišuje mezi bytím, existencí či jsoucнем. Dané vymezení se vůči neexistujícím objektům pak musíme chápat jako ustavující podmínky vypovídání existence o existujících předmětech. Existence jako predikát si tedy nenárokuje činit rozdíl mezi existujícími a neexistujícími předměty. Blíže tuto teorii objasníme níže.

20 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 38.

21 Tamtéž, s. 39. V originále: „Nevertheless, the "pure object," the golden mountain, for example, is not a mere object of thought; for it is whether or not anyone thinks about it or refers to it. The realm of *Aussersein*, then, is a realm of mind-independent items. [...] But how can something be both mind-independent and beingless? As Meinong says, nonexistent items are given to thought; they are not excogitated. We don't think them up, we somehow apprehend them. They may or may not acquire what he calls the "pseudo-existence" of being actually thought about by some mind. The problem is not how one can hold before one's mind a pure essence in abstraction from existence, for nonexistent items are not engendered by abstraction. The problem is how a pure essence can both mind-independently be and yet be beingless. How can the golden mountain, the round square, Pegasus, Cerberus and other possibilia and impossibilia be independent of anyone's thinking and yet be beingless?"

ny (to, že Pegas neexistuje, neznamená, že se na něj nedá intencionálně zaměřovat). Alexius von Meinong ve spise *Über Gegenstandstheorie* (podle Tichý 1994) rozebírá tezi, že objekty vědomí jsou k existenci zcela lhostejné (*Ausserseiend*), respektive, že to, co objekt je (*Sosein*), je nezávislé na tom, zda existuje (*Sein*). Abychom mohli o něčem vypovídat, že neexistuje, pak musí být 'neexistující' objekty: "Zdá sa, že ak mám byť schopný usúdiť, že istý predmet [sic!] nie je, tak najprv ho musím nejakým spôsobom uchopiť, aby som mohol niečo povedať o jeho neexistencii..." (cit. podle Tichý 1994). Neexistující předměty ('Mikuláš', 'zlatá hora', 'Pegas') mohou být rovnocennými předměty našich zkoumání jako předměty existující (srov. též jeho práci *O teorii predmetov* (Meinong 1996)).

Již teď připojíme komentář z pozice Tichého koncepcce. Podle ní není Meinongovo univerzum tolik excentrické, pokud pochopíme, že se skládá s [sic!] individuálních rolí (*Sosein*). Problémem ale je, že Meinong ztratil z dohledu individua, která mohou tyto role plnit. Např. 'zlatá hora', sám *čistý objekt*, [sic!] je 'zlatým' a 'horou'. Meinong tedy připustil příliš málo entit, a ne příliš mnoho, jak se má všeobecně za to. Sloučením individua a role, kterou mohou individua plnit, je Meinong donucen tvrdit, že někteří koně mají křídla, že některé hory jsou zlaté, že koně se (dále) dělí na ty, co existují, a na ty, co neexistují. Existence je kladena naroveň vlastností individuí. Protože však žádní okřídlení koně ve světě neexistují, dostaneme spor: okřídlený kůň existuje a neexistuje."²²

David Peroutka parafrázuje kritiku B. Russella z díla *O označení*: „Můžeme myslet *současného krále Francie*, ale můžeme myslet také *existujícího současného krále Francie*. Pak ale tento druhý ze jmenovaných meinongovských objektů je zároveň existující i neexistující."²³ Tudíž, neexistující objekty nejsou poslušny zákona sporu.

3.2 Druhý argument: důkaz z modalit

V teorii novomeinongiána Richarda Routleyho se nám ukazuje další kontradikce:

- (i) jsou neexistující věci, které nemají žádné bytí;
- (ii) všechny neexistující věci jsou aktuální věci.²⁴

Jestliže neexistující objekt nemá aktuální bytí, ale přesto aktuálně je, zdá se, že má jiný druh bytí a zůstává přitom neúplným objektem. „Tedy, neexistující předměty jsou aktuální, ale neúplné a aktuální, ale neexistující. [...] Položme si otázku: jak mohou mít neexistující objekty – ať jim je připsáno bytí, nebo ne – aktuálně vlastnosti? 'Zlatá hora' by měla být zlatá aktuálně, ne pouze posiblně. A samozřejmě, teorie zní tak, že 'zlatá hora' není zlatá pouze imaginárně, ale je doopravdy aktuálně zlatá. [...] Určitě není 'zlatá hora' vyrobená ze zlata. Zlato je existující materiál a žádný neexistující objekt není vyroben z existujícího materiálu. Tudíž 'vyrobená ze zlata' není 'vyrobená ze zlata'. [...] Možná je 'zlatá hora' vyrobená z neexistujícího zlata? To je také nemožné, neboť dvě věci nemohou být ve spojení 'je vyroben z' bez toho, aniž by obě existovaly."²⁵

22 Raclavský, J. *Existence jako vlastnost* [online], dostupné z: <<http://www.phil.muni.cz/~raclavsky/texty/existence.html>>, [cit. 19. 2. 2018].

23 Peroutka, D. *Existenční predikace. Filosofický časopis*, s. 383.

24 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 39.

25 Tamtéž, s. 40–41. V originále: „Accordingly, nonexistent items are actual but incomplete and actual but nonexistent. But even more fundamentally, how can nonexistents -- whether they are ascribed being or not -- actually have properties? The golden mountain is supposed to be golden actually, and

Roderick Chisholm v souvislosti s posibilitostí a aktualitou takovýchto objektů uvádí, že „[ř]íct o objektu, že je pouze posibilním objektem, není totéž, jako říct o něm, že je pouze možné objektem. Pro posibilní objekty platí, stejně jako pro imposibilní, že jsou objekty.”²⁶

Edward N. Zalta, pokračovatel meinongiánské tradice, rozlišuje mezi existujícími a neexistujícími objekty pomocí jiného způsobu vypovídání existence o nich. Pakliže je objekt reálný, dané vlastnosti exemplifikuje. Tehdy, když je pouze fiktivním objektem, dané vlastnosti vymezuje.²⁷ Tedy vkládá 'fiktivní objekty' do rámce logického jazyka.

Přesto i s takto myšlenými objekty není bezproblémové zacházet. Jak taková individua dostatečně intencionálně vymezit – je Hamlet tlustý, nebo hubený? Jak stanovit obecné kritérium pro identitu fiktivních objektů? Takové objekty jsou nekompletními, tedy o nich ani neplatí zákon o *vyločení třetího*.²⁸

David Peroutka namítá, že nemusíme tvořit množinu neexistujících objektů, stačí, když budeme objekty rozdělovat na aktuální a posibilní.²⁹ Nicméně si myslíme, že u těchto posibilních objektů mohou vznikat stejné rozpory jako u neexistujících. Peroutka pokračuje ve svém uvažování a odmítá, že by potenciální esence měly takovéto problémy, jaké jsme naznačili, a ukazuje nám, jak by se určovala identita takových individuálních esencí: „[D]vě individuální esence jsou totožné tehdy, když jejich nositelé v téže světamžiku³⁰ sdílejí tytéž prostorové souřadnice.”³¹ Peroutka se v tomto případě výslovně vyjadřuje o aktuálních i potenciálních esencích a o potenciální esenci tvrdí, že ji u potenciálního *a* můžeme určit tak, že potenciální *a'* na druhé straně rovnice bude sdílet tutéž prostorovou polohu. Toto nepovažujeme za platné vysvětlení.

Kritika nedostatečnosti Vallicellova důkazu: Vallicella v úvodu kapitoly o neexistujících objektech tvrdí, že základní přístup k nim nám ukazuje Meinong a další případnou možností jsou takové teorie, které nepřipisují neexistujícím objektům existenci v žádném smyslu slova. Vallicella srozumitelně nabourává Meinongovu teorii a k ní přidružená vysvětlení novomeinongiánů. K jiným teoriím pracujícím s neexistujícími objekty se ale nevyjadřuje a své stanovisko shrnuje větou: „Na druhé straně to, že každý objekt existuje, je přirozené předpokládat a nepotřebuje to dalšího vysvětlování.”³²

Kritika nemožnosti vypovídat vlastnosti a vztahy o posibilních individuích: Vallicella kritizuje spojení neexistujících předmětů s aktuálními vlastnostmi. Říká, že tato

---

not merely possibly. And of course the theory is that the golden mountain is not merely imagined to be actually golden, but really is actually golden. [...] But surely the golden mountain is not made of gold. Gold is an existing material stuff, but no nonexistent object is constituted of any existing material stuff. So the made-of-gold mountain is not made-of-gold. [...] Is the GM perhaps made of nonexistent gold? This too is impossible since two items cannot actually be related by the is made of relation unless both exist.”

26 Vallicella, W. F. In *A Paradigm Theory of Existence*, s. 40, cituje R. Chisholma; *Brentano and Meinong Studies*, Humanities Press, 1982, p. 55. V originále: „To say of an object that it is only a possible object is not to say of it that it is only possibly an object. For possible objects, as well as impossible objects, are objects.”

27 Srov. Peroutka, D. Existenční predikace. *Filosofický časopis*, s. 384.

28 Srov. tamtéž, s. 385.

29 Srov. tamtéž, s. 389.

30 Světamžik chápeme jako okamžik světa.

31 Srov. Peroutka, D. Existenční predikace. *Filosofický časopis*, s. 390–391.

32 Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 42. V originále: „That every object exists, on the other hand, is naturally assumed and needs no special defense.”

kritika platí i pro případy, kdy je neexistujícím předmětům připsáno nějaké bytí i pro případy, kdy ne. Nicméně se nepozastavuje nad myšlenkou, že neexistujícím předmětům by mohly být připsány posibilní vlastnosti.

Je naprosto přirozené, že o neexistujících objektech, které ale mají své pojmové zastoupení, se vyjadřujeme, a dokonce je spojujeme dohromady ve složitější myšlenkové celky apod. Představme si například posibilně existujícího 'člověka následující generace'. V momentálním stavu světa je velmi pravděpodobné, že bude 'z masa a kostí', tedy 'vyroben z' 'masa a kostí' a dalších věcí. Jinak by na obecné úrovni pravděpodobně ani nesplňoval podmínku 'být člověk'. O neexistujícím individuu tedy smysluplně můžeme vypovídat jeho vlastnosti a vztah k těmto vlastnostem, zůstaneme-li u vypovídání o pojmu v tomto případě posibilního individua.

V současné moderní logice je ale takové chápání vztahu nepřijatelné, a proto musíme souhlasit s Vallicellovou námitkou. Jak vysvětluje Stanislav Sousedík: „Protože nutnou (nikoli však dostatečnou) podmínkou libovolného vztahu je existence jeho členů, musí individua, která jsou druhým členem vztahu 'spadat pod' existovat. A protože jsou nutnou (nikoli však dostatečnou) podmínkou tohoto vztahu, musí existovat na tomto vztahu nezávisle. O jakou 'existenci' se však v předchozí větě jedná? Řekneme-li, že se jedná o existenci vyjadřovanou predikátem druhého řádu, nastoupíme, jak jsem ve svém příspěvku ukázal, nekonečný regres [...]. Připustíme-li naopak, že se jedná o existenci vyjadřovanou predikátem řádu prvního, pak bylo ovšem dosaženo cíle mé argumentace, protože je jasné, že existence není predikátem pouze druhého řádu.”³³ Jakým způsobem bychom ale mohli uchopovat výpovědi o neexistujících objektech, které nám dávají smysl? Intuitivně chápeme, že např. Hamlet, baba Jaga ad. *spadají pod* kategorii fikčních (literárních) postav apod.

Kritika z nutnosti rozlišování mezi realitou a představami: Je možné zpochybňovat Kantovo stanovisko? Je pravdou, že pro člověka je rozdíl, zda si sto tolarů představuje, nebo je má, ale onen rozdíl tkví v *podstatě* obou věcí. Existenci můžeme chápat jako rozlišující *pojmy* od *reálných individuí*.

'Sokrates' již neexistuje, můžeme se o něm pouze bavit skrze pojmy, jako o byvším individuu. Naproti tomu když řekneme, že 'Pegas neexistuje', nevypovídáme o individuu, neboť takové neexistuje a neexistovalo. Vypovídáme o pojmu, který není a nebyl aktualizovanou entitou v našem reálném světě a tedy zůstává 'jsoucím' pouze na pojmové úrovni. Jelikož se jako lidé dorozumíváme skrze jazyk, je nasnadě předpokládat, že veškerá slova, která řekneme (nebo myslíme), jsou jsoucími. Zároveň si uvědomujeme, že se chceme dorozumívat i o pouhých představách, jejichž referenty nejsou reálná jsoucná, ale pouze pomyslná. Existenci tedy můžeme chápat jako vyjadřující rozdíl mezi mentálními pojmy a realitou. Obdobně by fungovala predikace – když některé individuum existuje v realitě, pak o něm můžeme vypovídat jako o existujícím. Pakliže takové individuum neexistuje, nemůžeme o něm tvrdit, že je existující, ale zůstává nám jeho pojetí, pojem, představa, která je samozřejmě jsoucí. Kdyby ona představa jsoucí nebyla, nemohli bychom o takovém individuu ani přemýšlet.

Jaká by mohla být motivace pro zaujetí postoje, že je existence *co-určující*³⁴ vlastností, rozšiřující intenzi a zužující extenzi pojmu? Skrze logiku prvního řádu nevypovídáme o pojmu (soustředíme se na singulární výroky, pro obecné ovšem platí totéž),

33 Sousedík, S. K problému existence ve Fregeho Dialogu s Pünjerem. *Organon F*, s. 490.

34 Blíže k *co-určujícím* vlastnostem v kap. 4 Existence jako vlastnost, s. 13–14.

ale o případném individuu, ke kterému referujeme v případě existujících individuí (v případě neexistujících individuí tato reference nefunguje). Je velkým rozdílem, jestli 'sto dolarů' nebo 'ústava státu' zaujímají nějaký čas a místo v časoprostoru, zda na ně někdo reaguje reálně a operuje s nimi, nebo jestli zůstávají pouze v myslích. Věci, které reálně existují, mají z podstaty věci vícero vlastností, které jsou aktuální a danou věc konkrétně ustanovují, takové věci jsou tzv. *úplné*. O neexistujícím individuu můžeme také vypovídat, ale pouze jako o pojmu. Buď individuum ještě (nebo už) neexistuje, nebo nikdy neexistovalo, nebo ani existovat nemůže. V takovém případě o něm ale nevypovídáme, že existuje. Můžeme mu jako intencionální představě přisuzovat vlastnosti, ty však budou vždy pouze intencionální. Na základě těchto rozdílů je očividné, že predikování existence může blíže určovat a specifikovat danou věc, o níž vypovídáme – posouvá ji z roviny pojmů do roviny aktuálních věcí. S nedesignujícími pojmy operuje např. *Volná logika – Free logic*, která zavádí speciální existenční predikaci: 'E!', jež se vypovídá o jednotlivých pojmech.

Kritika: Je existence předpokladem k vypovídání vlastností o individuu? Chtěli-li bychom vypovídat o již mrtvém jedinci, jeho vlastnosti budou podmíněny jeho konkrétní existencí v minulosti a co do úplnosti individua pak budou doložitelné jeho byvší existencí. Z hlediska přisuzování vlastností neúplnému intencionálnímu individuu (respektive jeho zastupujícímu pojmu) bychom pak mohli zpochybnit nutnost existence jako podmínky k vypovídání vlastností o individuu pouze u budoucích posibilních individuí (nebo sebe-kontradiktorním věcem), nikoliv v minulosti existujícím.

Představme si model genetického inženýrství v zemědělství, založený na křížení jednotlivých odrůd, například rajčat. Ke křížení vybíráme jednotlivé odrůdy, které mají nějakou kvalitu výraznější než jinou. Pronikneme-li hlouběji do této vědy, dokážeme předpokládat, jaké budou mít vlastnosti míšenci konkrétních odrůd. Ale ačkoliv je můžeme předpokládat, a v průběhu růstu rajčat sledujeme, jak do oné vlastnosti buď vyrůstají nebo ne, bez jejich reálné existence zůstávají tyto vlastnosti pouhým odhadem, v posibilitě. Pokud budeme chtít vypovídat o reálných aktuálních vlastnostech daného individua, je jeho existence podmínkou k vlastnění jeho aktuálních vlastností.

Totéž neplatí, pokud budeme chtít vypovídat o intencionálních vlastnostech, které dané individuum bude mít potenciálně. Představme si v našem současném světě nemožné neexistující individuum, například 'trojhlavou saň'. Můžeme o ní predikovat intencionální posibilní vlastnosti pouhým analytickým rozбором pojmu: 'saň, která má tři hlavy'. Toto individuum s největší pravděpodobností v našem světě neexistovalo a existovat nebude, i tak o něm ale můžeme vypovídat potenciální vlastnosti. Přesto neplatí, že jeho neexistence, nebo nemožnost existence, je ontologicky primárnější podmínkou k vypovídání vlastností o něm.³⁵ Pro predikování existence a neexistence jednotlivým individuí ale mohou být z hlediska logiky jiné podmínky (viz následující kapitola).

3.3 O vypovídání neexistence

Neexistence se může vypovídat jiným způsobem než existence. Když tvrdíme neexistenci o nějakém individuu, netvrdíme ji o aktuálním individuu, nýbrž o posibilním nebo imposibilním. Takové individuum není konkrétní, není ukotveno v realitě, tedy je

---

35 Srov. kap. 4 Existence jako vlastnost, s. 13–14.

vlastně shlukem vlastností. Je proto možné vypovídat neexistenci jako neinstanciaci v rámci logiky druhého řádu, která vypovídá o vlastnosti (nebo deskripci), která není instanciována.

Jelikož se jedná o vlastnosti, vypovídáme pouze o obecné entitě, nikoliv singulární. Tudíž odpadají problémy spojené s predikací singulární existence v rámci predikátové logiky druhého řádu. Výsledkem je neinstanciování určité kvalitativní vlastnosti. Neexistence je tedy vždy o obecném pojmu, neboť neexistuje individuum, které by nesplňovalo instanciování daného pojmu. Toto ale nemůžeme tvrdit o existenci. Existence a neexistence tedy mají při predikaci rozdílné podmínky a jinak se chovají v predikování.³⁶ Je potom možností přijmout neexistující individua a vypovídat o nich vlastnosti v druhém řádu?

4 Existence jako vlastnost

Vallicellův argument proti existenci vypovídané jako vlastnost je mnohohrstevnatý, my se jej pokusíme popsat v jednotlivých bodech. Začneme obecnými poznámkami k existenci uvažované jako vlastnosti a poté bychom prozkoumali konzistentní argumenty proti existenci vypovídané jako vlastnost.

Obecně platí, že budeme-li existenci vnímat jako vlastnost, nemůžeme zůstat pouze u konceptualistického pojetí. Existence nemůže být redukována na pouhý pojem, už jen proto, že pojmy musí dlít v něčí mysli. Byly zajisté časy, kdy tyto pojmy neměly v čem dlít, ačkoliv některá individua existovala. Případně jsou takové možné světy, v kterých individua sice existují, ale nedokáží přemýšlet a uchopovat svět v pojmech. Konceptualistický přístup k existenci je tudíž z tohoto důvodu nepřijatelný. O existenci se nemůžeme bavit pomocí neexistujících pojmů. Abychom o existenci vůbec mohli přemýšlet, potřebujeme některé existující v realitě. Teorie existence nemůže být neutrální vůči existenci.³⁷

Ukážeme si, že existence se nedá predikovat jako vlastnost, což nutně neznamená, že ji nemůžeme predikovat vůbec.³⁸ Leckteří filosofové si mysleli, že Fregova analýza existence vysvětluje Kantovo stanovisko, že existence není reálný predikát.³⁹ Aby existence mohla být *určující* vlastností (její predikace by měla význam), musela by být danému individuu vlastní, takzvaně *quiditativní – covitostní*, nebo též *co-určující*. Jako taková by náležela individuu nutně, což u nahodile existujících individuí nereflektuje jejich náhodný výskyt.

Existence je individuu ontologicky primárnější než jeho další vlastnosti, tudíž nemůže být vlastností individua.⁴⁰ Vezměme na zřetel, že se soustředujeme na *ontologickou* primárnost, nikoliv kauzální. Kdyby existence byla vlastností, musela by individua existovat skrze ni, skrze instanciování existence, která by se o nich vypovídala.

36 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. IV.8 Nonexistence and Negative Existentials (s. 114–116).

37 Srov. tamtéž, kap. I.2 Existence Cannot Be a Concept (s. 8–15) a I.3 Are There Modes of Existence? (s. 15–22).

38 Srov. tamtéž, s. 19.

39 Zalta, E. N. Gottlob Frege, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online], dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2018/entries/frege/>>, [cit. 28. 1. 2018].

40 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. II. 2 Argument One: Vicious Circularity of the Property View (s. 42–48).

Fakta jsou ale ontologicky prvotnějšími než propozice o nich. Byla-li by existence vlastností, pak by jako pravditel následovala až po propozici, sama by tudíž byla propozicí. Aby pravditel mohl sloužit jako pravditel, musí ontologicky předcházet propozici, která je inteligibilní.⁴¹

Kritika: Již v kritice teorií, zahrnujících neexistující objekty⁴² jsme se seznámili s Vallicellovou doměnkou, že existence je ontologicky primárnější podmínkou k možnosti mít vůbec nějaké vlastnosti. K tomuto stanovisku připojujeme, že např. v aristotelské tradici jsou i takové akcidentální vlastnosti, které jsou ontologicky primární, ale přesto si zachovávají svůj status vlastnosti, např. *kvantita*. Z ontologické primárnosti nevyplývá, že by např. existence nemohla být vlastností individua. Vallicella konkrétně neuvádí další argumenty pro podporu své teorie, proti ní bychom jich ale mohli nalézt i více. Nepovažujeme tudíž Vallicellovu argumentaci proti pojetí existence jako vlastnosti za úplnou a dostačující.

Z Vallicellovy poznámky o faktu vyplývá nekonzistentní tvrzení, že by vlastnost existence měla nutně následovat až po propozici (které obvykle předchází fakt). To znamená, že veškeré propozice vyjadřující vlastnosti individuí nejsou předcházeny faktem? Naším záměrem není určovat stav věcí až díky propozicím o nich. To, že je vlastnost instanciována neznámá, že existuje právě díky instanciaci, kterou se o ní vypovídáme.

4.1 Vlastnosti esenciální a akcidentální

Další Vallicellova argumentace proti existenci jako vlastnosti se zaměřuje na rozdělení vlastností na esenciální a akcidentální. Máme-li existující esence a existující akcidenty, jejich existenční stejnorodost je pouze na pojmové úrovni. Esence existují nutně, kdežto akcidenty nahodile. Jestli je existence vlastností individua, musí být buď akcidentální nebo esenciální vlastností. Protože není ani jednou, nemůže být vlastností individua.⁴³ Jeho zdůvodnění je následující:

(i) pro existenci jako akcidentální vlastnost platí, že pakliže máme libovolné nahodilé individuum *a*, takové je možně existující, nebo možně neexistující. Je-li existence nahodilou vlastností, pak individuum *a* může existovat, ale neinstanciovat existenci. Poněvadž by mohlo individuum *a* existovat a zároveň neinstanciovat existenci, je nemožné, aby existence byla akcidentální vlastností.⁴⁴

Kritika: Je obtížné přistoupit na tento argument. Představíme-li si namísto existence jinou vlastnost, která by individuu patřila nahodile, například *červenost*, vidíme, že tento argument je nefunkční. 'Mějme nahodilé individuum *a*, které může být červené (například jablko, nebo člověka); pak individuum *a* může být červené, ale neinstanciovat červenost.' Toto je zjevně kontradiktorní tvrzení, které by mohlo fungovat v takovém logickém systému, kde může mít individuum dvě protikladné hodnoty zároveň ($p \wedge \neg p$).

Pakliže bychom dočasně souhlasili s tím, že je existence akcidentální vlastností, argument proti tomuto tvrzení by neměl být postaven na kontradikci, kdy budeme individuu přisuzovat dvě vlastnosti zároveň, konkrétně existenci a neexistenci. Byla-li by existence akcidentální vlastností, ačkoliv individuum bude existovat nahodile, ve chvíli,

41 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. II. 2 Argument One: Vicious Circularity of the Property View (s. 42–48).

42 Srov. viz Kritika: Je existence předpokladem k vypovídání vlastností o individuu? S. 12.

43 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 50.

44 Tamtéž.

kdy bude reálně existovat, bude mít vlastnost existence a tehdy, když existovat nebude, nemůže ji mít. Nemůže nastat taková situace, kdy by individuum existovalo a my bychom o něm predikovali neexistenci ve výroku, který by byl pravdivý. Podobně, když budeme o jablku vypovídat červenost tehdy, když bude zelené, budeme ji jednoduše vypovídat nepravdivě. Pak by pro vypovídání existence jako akcidentální vlastnosti mohlo platit, že existující individuum má existenci sice nutně, nikoliv však jako svou esenciální vlastnost. Toto rozlišení se však v klasickém moderním výkladu vlastností neuplatňuje.

(ii) Pro existenci jako esenciální vlastnost platí, že: individuum nemůže ztratit své esenciální vlastnosti. Čili kdyby byla existence esenciální vlastností *a* a zároveň *a* neexistovalo, potom by *a*-ovo neexistování nebylo dáno nevlastněním esenciální vlastnosti existence, poněvadž esenciální vlastnost by *a* nemohlo ztratit.⁴⁵

Poznámka: Existuje debata ohledně esenciálních vlastností, v níž jako jeden z dalších probíraných problémů figuruje téma, zda nahodilé individuum má vůbec nějaké vlastnosti esenciálně, čili nutně, když existují možné světy, v nichž dané individuum ani neexistuje.⁴⁶ Jedním z možných řešení tohoto problému je určovat esenciální vlastnosti pouze u těch individuí, které existují. Toto řešení vede k dalším logickým nesrovnalostem v teorii modalit. Nicméně i tak to staví existenci na jiné místo, než jakým je esenciální vlastnost.⁴⁷

Může nám vyvstat otázka podobná problematice zmíněné v předchozím odstavci. Pakliže individuum zemře (například autorka této práce) a stále existuje její mrtvola, můžeme o ní vůbec tvrdit nějaké esenciální vlastnosti? Má mrtvá žena ještě schopnost 'moci se smát'? Můžeme o ní predikovat 'být člověkem'? Pakliže individuum zaniká, teoreticky mění svou podstatu, čili esenci, na něco jiného. Jejich esence je úzce spjata s jejich živoucností a v momentě, kdy se mění jejich status žití, přestávají mít některé své další bytí esenciální vlastnosti, ačkoliv stále existuje jejich forma (která je rozpoznatelná jako člověk nebo konkrétní individuum).

4.2 Modalita a možné světy

Existence pojatá jako vlastnost by měla být spjata s mody bytí, stejně jako je s nimi spjata i rozdělení vlastností na esenciální a akcidentální. Pro teorii existence, která by byla vyčerpávající a neobsahovala rozpory, potřebujeme jejich rozlišení. Vallicella jasně vyjadřuje své stanovisko k modům bytí, když tvrdí, že existují-li 'cihly' a 'dům z cihel', pak v obojím případě nemůžeme *existenci* těchto dvou vykládat týmž způsobem, a tedy musí existovat mody bytí.⁴⁸ Debata o akcidentech a substancích je myslí-

---

45 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. II. 2 Argument One: Vicious Circularity of the Property View (s. 42–48)..

46 Srov. Robertson, T. a Atkins, P. Essential vs. Accidental Properties, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online], dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2018/entries/essential-accidental/>>, [cit. 6. 2. 2018].

47 Tuto zmínku berme pouze jako ukázkou toho, že i při jiných řešeních pozice existence v případě modálním rozlišení vlastností nastávají další obtíže v jejím výkladu.

48 Srov. Vallicella, W. F. Existence: Two Dogmas of Analysis, *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, kap. 8.5 Wholes and Parts (s. 67–68).

telná a je pro ni zapotřebí mít rozlišení ve způsobu bytí obou. „Abych byl přesný, trvám na tom, že to, že jsou mody bytí, je inteligibilní.”⁴⁹

Vysvětlit mody bytí skrze možné světy ale není tak jednoduché.⁵⁰ Další Vallicellův argument je tedy proti vymezení nutnosti a možnosti skrze možné světy. Ačkoliv je jeho první poznámka povšechná, má své opodstatnění – každý filosof, který začne operovat s možnými světy, by měl být schopen vysvětlit, co možné světy jsou a co pro individuum znamená, když v některém z nich existuje.

Začněme u způsobu ověřování nutnosti a nahodilosti propozic skrze možné světy. Existoval-li by Sokrates nutně, pak tuto propozici vyjádříme skrze možné světy jako 'Sokrates existuje ve všech možných světech, tudíž existuje nutně'. Jak ale budeme ověřovat, že je Sokrates existující ve všech možných světech? Nutnou existenci Sokrata bychom určovali pouze po prozkoumání všech propozic o něm, zjištěním, že doopravdy v každém možném světě existuje. Jeho existence v možných světech je ale primárnějším faktem, než naše vyjádření, že tomu tak je nutně. Nemůžeme tedy vysvětlovat existenci skrze možné světy, tento postup je definicí kruhem.⁵¹

Podle Frega jsou možné světy maximálními propozicemi, maximálním souhrnem faktů, které mohou platit. Jsou-li možné světy maximálními souhrny faktů, které mohou platit, můžeme si položit otázku: Co pro entitu znamená existovat v možném světě? Znamená to být reprezentován jako 'existující' v onom světě. Aby ale byla existenční propozice možného světa pravdivá, musí nejprve existovat individuum, které tuto propozici činí pravdivou. Pakliže tedy Sokrates existuje nahodile v možných světech $S_1 - S_n$, je to právě existence Sokrata, která bude pravditelem pro logické výroky o něm, nikoliv naopak.⁵²

Vallicella dále kritizuje námitku Reinhardta Grossmanna proti modům bytí, který tvrdí (ve Vallicellově podání), že

- (i) jestliže jsou mody bytí;
- (ii) pak musí být druhy bytí.
- (iii) Pakliže jsou druhy bytí;
- (iv) tak bytí musí být rodem.
- (v) Poněvadž ale bytí není rodem;
- (vi) nejsou ani mody bytí.⁵³

Na tuto Grossmannovu argumentaci Vallicella namítá, že je smysluplné argumentovat obdobně i s obměnou pořadí premis, a to:

- (i) poněvadž jsou mody bytí;
- (ii) a bytí není rodem;

---

49 Vallicella, W. F. Holes and Their Mode of Being, *Maverick Philosopher* [online], dostupné z: <http://maverickphilosopher.typepad.com/maverick_philosopher/2012/08/holes-and-their-mode-of-being.html>, [cit. 10. 2. 2018]. V originále: „To be precise, I maintain that it is intelligible that there be modes of being.”

50 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. I.3 Are There Modes of Existence? (s. 15–22).

51 Srov. tamtéž, kap. I.4 Contingency and Necessity as Modes of Existence (s. 22–23).

52 Srov. Vallicella, W. F. Existence: Two Dogmas of Analysis, *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, kap. 8.4 Necessary Being and Contingent Being (s. 66–67).

53 Srov. Vallicella, W. F. In Existence: Two Dogmas of Analysis, *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, s. 62, cituje R. Grossmanna; *The Categorical Structure of the World*, Indiana University Press, 1983, p. 387.

(iii) modus není ani druhem bytí.⁵⁴

Vallicella přirozeně podporuje pozitivní úlohu modů v teorii pojetí existence, nicméně podotýká, že nechce specifikovat, co přesně mody jsou.⁵⁵ Můžeme se samozřejmě tázat, jakým způsobem pak chce Vallicella argumentovat ve prospěch modů, další vysvětlení ale nedostáváme.

Filosofové přiřazení k zúženému pojetí existence zavrhuje rozdílnost substancí a akcidentů v jejich modu bytí, ono rozlišení je podle nich v jejich přirozenosti (nikoliv v modu bytí).⁵⁶ Toto rozlišování nemůže spočívat ani ve vztahu, jakým se k sobě mají, neboť vezmeme-li v potaz, že vztah může být buď vnějším nebo vnitřním, vidíme, že jej nemůžeme aplikovat na substance ve spojení s akcidenty. Kdyby spolu byly svázány vnitřním vztahem, obě strany vztahu by musely mít společnou sdílenou platformu, dlící v jejich přirozenosti. Kdyby tento vztah byl vnější, obě strany by mohly existovat samy o sobě. Obecně pak platí, že instanciace je vůči modům existence neutrální.

Kritika: „Modální charakteristika rozdílu mezi esenciálními a akcidentálními vlastnostmi je považována za samozřejmou v téměř všech pracích analytické metafyziky po padesátých letech 20. století.”⁵⁷ V logickém přístupu Russella a Frega tomu tak však není. Jejich teorie 1. pol. 20. století se snaží řešit případnou modalitu skrze kvantifikaci. Vallicellovu námitku proti modalitám vysvětleným skrze možné světy pak musíme chápat jako prvek doplňující kritiku pojetí existence jako vlastnosti obecně.

5 Instanciace a vlastnosti

Máme-li výrok 'jablka mohou být červená' a reálné jablko, které má vlastnost 'být červené', můžeme o vlastnosti 'červená' říct, že je instanciována alespoň v jedné instanci, tedy že pod daný pojem ('být červený') něco spadá, resp. že existuje konkrétní *příklad*, který jej instanciuje. Reálné červené jablko je tou konkrétní instancí.

„Když je propozice pravdivá (predikace je pravdivá), argument *instanciující* (*exemplifikující*) vlastnost a nazývá se *instancí* této vlastnosti. [...] Vlastnosti jsou často charakterizovány jako *exemplifikovatelné*. S terminologií ale musíme být opatrní kvůli kontroverznímu problému existence takových vlastností, které nemohou být instanciovány, např. '*kulatý a čtverec*'. [...] Vztahy také mohou být považovány za predikovatelné a exemplifikovatelné entity, ačkoliv (alespoň v typických případech) nejsou přiřazovány jednomu objektu, ale současně různému množství objektů.”⁵⁸

54 Srov. Vallicella, W. F. Existence: Two Dogmas of Analysis, *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, kap. 7.3 Grossmann's Objection Neutralized (s. 62–63).

55 Srov. tamtéž, s. 63.

56 Srov. tamtéž, s. 64.

57 Robertson, T. a Atkins, P. Essential vs. Accidental Properties, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online], dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2018/entries/essential-accidental/>>, [cit. 9. 2. 2018]. V originále: „A modal characterization of the distinction between essential and accidental properties is taken for granted in nearly all work in analytic metaphysics since the 1950s.”

58 Orilia, F. a Swoyer, Ch. Properties, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online], dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/properties/>>, [cit. 30. 1. 2018]. V originále: „If a proposition is true (the predication is veridical), the argument *instantiates* (*exemplifies*) the property and is called an *instance* of that property. [...] Properties are also often characterized as *exemplifiables*. But this terminology must be handled with care, because of the controversial issue of the existence of properties that cannot be instantiated, e.g., *round and square*. [...] Relations can

Vallicella tvrdí: „Tak, jak je používáme, 'vlastnost' a 'instanciace' jsou mezi sebou definovatelné: každá vlastnost je instanciovatelná entita a každá instanciovatelná entita je vlastnost.”⁵⁹ „Instance vlastnosti jsou definovatelné pomocí inherence: Q je instancí vlastnosti tehdy a pouze tehdy, když Q aktuálně v něčem inheruje. Jestliže takto chápeme 'vlastnost' a 'instanci vlastnosti', je to ve prospěch teze, že existence nemůže být ani vlastností ani instancí vlastnosti individuů. Jestliže to platí, existence individua nemůže být identifikovaná s jeho instanciováním existence, ani s inherováním existence v něm.”⁶⁰

Kritika: Neměli bychom s Vallicellou bez rozmyslu souhlasit. Vlastnosti a instanciace nejsou mezi sebou definovatelné. Vallicella říká, že cokoliv, co je instanciováno, je vlastnost. Na jiném místě v téže práci je ale vidno, že Vallicella chápe instanciaci tak, jak ji rozumíme my. „Vlastnosti jsou instanciovatelné entity.”⁶¹ Neplatí totiž, že všechny instanciované entity jsou vlastnosti – např. vztahy.

„Vlastnosti [...] jsou takové entity, které mohou být predikovány o věcech, nebo jinými slovy, mohou jim být připisovány. Nadto jsou vlastnosti takové entity, o kterých říkáme, že je věci nesou, vlastní nebo exemplifikují.”⁶² Z tohoto vyplývá, že individua mají vlastnosti, které jsou jimi exemplifikovány, nikoliv, že exemplifikace je totéž jako vlastnosti. Tedy vlastnost skrze instanciaci inheruje v individuu, čímž se stává existující vlastností.

Dalším zajímavým bodem, ačkoliv sporným, je otázka připisování vlastnosti neexistujícím individuům, či posibilním individuům v možných světech. Instanciace je totiž vztahem vyjadřujícím aktuální existenci individua, kdežto případnému možnému individuu bychom mohli připisovat některé vlastnosti pouze posibilně.⁶³ Intencionální vlastnosti by samozřejmě nemohli aktuálně inherovat v individuu.

Je možné, že Vallicella zavádí vlastní pojetí instanciace a vlastností, obvykle na takové změny oproti běžnému používání termínů ale upozorňuje výrazněji. Zároveň nevidíme důvod, proč by takto významně měnil smysl právě těchto termínů.

---

also be considered predicable and exemplifiable entities, although, at least in typical cases, they are attributed simultaneously not to single objects, but to a plurality of objects.”

59 Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 37. V originále: „As we use 'property' and 'instantiation', they are interdefinable: every property is instantiable entity and every instantiable entity is property.”

60 Tamtéž, kap. II. 2 Argument One: Vicious Circularity of the Property View (s. 42–48), s. 37. V originále: „Property-instances are definable in terms of inherence: Q is a property-instance if and only if Q actually inheres in something. Now if this is what we mean by 'property,' and 'property-instance,' then a strong case can be made that existence can be neither a property nor a property-instance of individuals. If so, the existing of an individual can neither be identified with its instantiating of existence, nor with the inherence in it of existence.”

61 Tamtéž, s. 42. V originále: „Properties are instantiable entities.”

62 Orilia, F. a Swoyer, Ch. Properties, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online], dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/properties/>>, [cit. 30. 1. 2018]. V originále: „Properties [...] are those entities that can be predicated of things or, in other words, attributed to them. Moreover, properties are entities that things are said to bear, possess or exemplify.”

63 Srov. kap. 3 Existence a neexistence: Kritika z nutnosti rozlišování mezi realitou a představami, s. 11–12.

6 Instanciace existence

Zaměříme se na argumenty proti takovým koncepcím, jež chápou existenci jako instanci daného pojmu. K takovému stanovisku lze dospět dvěma možnými způsoby. *Eliminativistický přístup* tvrdí, že není existence individua, tedy není ani rozdíl mezi individuem a jeho existencí. Takový přístup je typický pro nekonstituční ontologii. Druhý, *identitní přístup* tvrdí, že existence individua je shodná s individuem, ale zároveň neztotožňuje existenci individua přímo s individuem. Identitní přístup je typický pro konstituční ontologii.⁶⁴ Vallicella tvrdí, že k *instanciaci*⁶⁵ lze v základním ohledu dospět přístupem identitním nebo eliminativistickým.⁶⁶

Jednou z dalších možností instanciacního pojetí existence by byl konceptualistický přístup, který vyloučíme jako nepřijatelný. Kdyby existence byla *pouze* splňováním funkce, tedy vlastností termínů, můžeme argumentovat, že byly takové doby a jiné možné světy, kdy lidé ani neměli soudobé pojmové vyjadřování a přesto existovali, tudíž existence nemůže být pouze splňováním nějaké funkce.

6.1 Identitní přístup

Identitní přístup má zejména jeden nedostatek. Pakliže by existence individua byla shodná s individuem, musela by se shodovat s individuem jakožto celkem, nikoliv pouze s některou jeho částí. Za podmínky, že existence náleží celému danému individuu, vyplývá, že se rovná esenci⁶⁷ daného individua. Existence rovnající se esenci individua musí být ale od této esence nějakým způsobem odlišná, neboť kdyby nebyla, byla by nutnou součástí individua, které by tudíž existovalo nutně. Jelikož ale existují individua, která jsou nahodilá a nikoliv nutná, nemůže se existence rovnat esenci individua.⁶⁸ Byla by pak sebeevidentní.

V identitní verzi nalézáme i několik dalších nesrovnalostí.⁶⁹ Aby tato teorie nebyla (jako konceptualistická) závislá na existenci subjektů myslících v pojmech, potřebuje mít nositele existence v něčem, co je nezávislé na jazyce a myslích individuí.

Položme si nyní spolu s Vallicellou dvojpodmínku pro takovouto teorii:

„(i) Nutně platí, že *Ns* existuje tehdy a pouze tehdy, když je *N*-ovitost exemplifikována.

(ii) Singulární existence *Ns* = 'byť exemplifikováno' *N*-ovitosti.”⁷⁰

Identitní teoretikové vidí identitu singulární existence s exemplifikováním vlastností *něcovitosti*. Abychom existenci individua *N* mohli propojit s individuem *N*, je zapotřebí mít vlastnost *něcovitost*, která odpovídá danému individuu *N*. Tato *něcovi-*

64 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. III.1 Eliminativism Versus Identitarianism (s. 68–71).

65 Kterou již budeme chápat v širším slova smyslu, tedy jako instanciacní přístup k existenci jako vlastností druhého řádu.

66 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 93.

67 Esenci v tomto případě Vallicella pojímá v širším slova smyslu. Jednoduše jako shrnující to, čím individuum je.

68 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. III.2 Refutation of the Identitarian Reading of the Theory (s. 71–72).

69 Srov. tamtéž, kap. IV.4 Existence and Exemplification: Identitarianism (s. 97–104).

70 Tamtéž, s. 97. V originále: „3. Necessarily, *Fs* exist if and only if *F*-ness is exemplified 4. The singular existence of *Fs* = the being-exemplified of *F*-ness.”

tost musí být vzhledem k N esenciální a žádný jiný objekt než N ji nemůže mít, a to ani v metafyzicky možném světě. Něcovitost může být chápána jako *kvalitativní* nebo *nekvalitativní* vlastnost. Nekvalitativní vlastností být nemůže, protože kdyby byla, vypovídajíc o nahodilém individuu by byla sama nahodilou.

6.1.1 Nekvalitativní něcovitost

'Být identický s Toyen' je nekvalitativní vlastnost. Podívejme se na argumenty proti nekvalitativní vlastnosti. První připomínka je obecná: ne pro každou predikaci identity existuje odpovídající vlastnost, např. 'je sebe-neexplikující'.⁷¹

Další připomínkou je, že nekvalitativní vlastnost narušuje řez říšemi abstrakce a reality. Intencionální obsah vlastnosti je svazován s reálným individuem. Jak může mít abstraktní objekt za člena konkrétní objekt? Jak může být něcovitost totovitostí individua, když individuum je časoprostorově rozprostraněné, což něcovitost být nemůže.

Něcovitost je abstrahováním základních vlastností individua od časoprostorových vlastností. Které všechny vlastnosti ale od individua musíme abstrahovat, abychom stále mohli vypovídat jeho něcovitost? Upustíme-li od dalších a dalších vlastností, může se stát, že individuum zůstane úplně bez vlastností, kupříkladu bez vlastnosti být individuem? Co potom znamená pojmout rozumem nekvalitativní něcovitost? Tedy učinit řez mezi odnímatelnými vlastnostmi individua pro precizní abstrakci je nejednoznačným úkonem.⁷²

Kritika: Když zařazujeme konkrétní individua do pomyslného řádového systému, běžně se pohybujeme mezi říší abstrakce a reality. Existující Petr 'je člověk', nebo 'savec', 'živočich' atd. Člověk je jeho rod, který můžeme pojímat jako abstraktní, nebo jej abstrahovat z jednotlivců. Obdobně z několika existujících stolů abstrahujeme obecný pojem stůl. Stejně můžeme postupovat i se vztahy, např. 'být nalevo od'. Tento vztah je abstraktním vyjádřením nějakého stavu světa, který je reálným. Nekvalitativní vlastnost tedy nenarušuje pomyslnou hranici mezi realitou a pojmovou říší. Abstraktní množina má za člena reálný objekt, což je běžné.

6.1.2 Kvalitativní něcovitost

„Za druhé, jestliže je něcovitost kvalitativní a jestli existence a spočívá v exemplifikaci a -ovy kvalitativní něcovitosti, je přeci metafyzicky nemožné, aby a mělo nerozlišitelné dvojče a' : nepochybně, existence a a existence a' (které jsou numericky distinktní) nemůže spočívá v exemplifikaci jedné a té samé kvalitativní vlastnosti. Tedy tento přístup obnáší problém nerozlišitelnosti identických věcí.”⁷³

71 Můžeme se ovšem tázat, zda brát jako relevantní příklad s implicitní kontradikcí, resp. příklad, který je imposibilní.

72 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 100–103.

73 Tamtéž, s. 103. V originále: „Second, if thisness is qualitative, and if the existence of a consists in the exemplification of a 's QT, then it is metaphysically impossible that a have an indiscernible twin a' : clearly, the existence of a and the existence of a' (these being numerically distinct) cannot consist in the exemplification of one and the same QT. So this approach brings with it a commitment to the Identity of Indiscernibles.”

6.1.3 Sebe-identita

„Co se týče sebe-identity, je definicí kruhem a zbytečné říkat, že Sokrates je sebe-identický díky exemplifikování sebe-identity, a to z jednoduchého důvodu: jeho 'bytí sebe-identickým' je ontologicky prvotnější podmínkou k možnosti exemplifikovat jakoukoliv vlastnost. Taková kruhovitost sebe-identity je špatná stejně jako kruhovitost tvrzení, že 'Sokrates je Sokrates' (tj. 'Sokrates je sebe-identický') díky splnění predikátu 'sebe-identický'.“⁷⁴ Kromě toho, že sebe-identita se dokazuje kruhem, je nesmyslné pojímat jako sebe-identitu konkrétní věc ve vztahu s abstraktní věcí.⁷⁵

6.2 Eliminativistický přístup

Rozdíl v existenci a neexistenci individua je ryze abstraktním rozdílem, nemůže být na individua samotná aplikován. Existence je v tomto případě zcela nahrazena exemplifikací. „[V]e skutečnosti jsme eliminativistickou teorii zamítli již poukázáním na to, že nejsou nekvalitativní něcovitosti.“⁷⁶

Vallicella rozděluje eliminativismus na *extrémní* a *umírněný*. „[O]bě [verze] popírají rozdíl mezi existencí a neexistencí na úrovni individuí – což je odlišuje od identitní verze – *umírněný* pohled umožňuje, aby existence byla vlastností individuí, vlastností sebe-identity, což nepodporuje opak: žádné individuum není ani posiblně sebe-odlišné.“⁷⁷

6.2.1 Umírněná verze

Podle umírněné verze je existence individua jeho sebe-identita (existovat znamená být sebe-identický). Sebe-identita chápaná jako obecná vlastnost aplikována na jednotliviny by vždy zůstávala stejnou sebe-identitou.⁷⁸ Poněvadž nahodilá individua nejsou nutná, nemůžeme jejich existenci vyjadřovat jako 'být se sebou identická'.

Ve světě, kde nejsou neexistující objekty, je sebe-identita pro cokoliv naprosto evidentní.

- (i) Existovat = být sebe-identický;
- (ii) nutně platí pro každé x ($x = x$);
- (iii) nutně platí, že já = já;
- (iv) já nutně existují;
- (v) je ale možnost, že možně neexistují; tudíž

---

74 Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 47. V originále: „As regards self-identity, it is "circular and useless" to say that Socrates is self-identical in virtue of exemplifying self-identity for the simple reason that his being self-identical is an ontologically prior condition of his exemplifying any property. The circularity here is just as vicious as the circularity of saying that Socrates is Socrates (i.e., Socrates is self-identical) in virtue of his satisfying the predicate 'self-identical.'”

75 Srov. tamtéž, kap. II. 2 Argument One: Vicious Circularity of the Property View (s. 38–42).

76 Srov. tamtéž, s. 104. V originále: „we have actually already refuted the eliminativist variation by showing that there are no nonqualitative thisnesses.”

77 Tamtéž, s. 105. V originále: „both deny the contrast of existence and nonexistence on the level of individuals -- which distinguishes them from the identity variation -- the mitigated view allows existence as a property of individuals, the property of self-identity, which does not admit of contrast: no individual is even possibly self-diverse.”

78 Pod 'uchopená obecně' máme na mysli obecnou sebe-identitu, nikoliv konkrétní sebe-identitu individua, např. 'být identický s Toyen'.

(vi) existovat neznámá být sebe-identický.⁷⁹

6.2.2 Extrémní verze

Extrémní verze je problematická z toho důvodu, že kdyby platila, některá inteligibilní tvrzení by přestala být inteligibilní. Vezměme si jako příklad tvrzení „Sokrates existuje =df sokratovitost je exemplifikována”.⁸⁰ První část z tvrzení ('Sokrates existuje') podle eliminativistického hlediska nemůžeme tvrdit na úrovni logiky prvního řádu. Existovat znamená být exemplifikován, a tudíž tato část ('Sokrates existuje') se stává ne-inteligibilní.

Nicméně 'Sokrates existuje' je pro nás inteligibilní i pochopitelné. Toto by mohli extrémní eliminativisté pouze popřít. Je tedy jen úmluvou eliminativistů, že 'existence' se nemůže používat jako predikát v logice prvního řádu, a je-li to pouze dohodou, pak se eliminativisté odklání od tématu přístupu k existenci. Jednoduše zavrhnou singulární existenci. My ale větě 'Sokrates existuje' rozumíme, je pro nás inteligibilní a existenci jednotlivin používáme i v řeči. Už jen záměr vysvětlit takovou větu znamená, že ji nějak pochopíme, že má nějaký smysl.⁸¹

Kritika: Fakt, že dané tvrzení nemusí být vyjádřitelné logikou prvního řádu nutně nemusí znamenat, že je neinteligibilní. Tedy ačkoliv eliminativistickým náhledem nemůžeme platně tvrdit v logice prvního řádu že 'Sokrates existuje', neznámá to, že nutně následuje závěr, že eliminativisté nepovažují takové tvrzení v úrovni běžného jazyka za neinteligibilní. Podobně naopak nutně nevyplývá, že jestliže eliminativisté budou chápat tvrzení 'Sokrates existuje' za inteligibilní, musí jej být schopni vyjádřit pomocí logiky prvního řádu.

7 Teorie existence Gottloba Frega

Frege „[v] *Základech aritmetiky* píše: "[E]xistence je analogická číslu. Připsání existence není ve skutečnosti nic jiného než popření čísla nuly. Protože je existence vlastností pojmů, ontologický důkaz boží existence se rozpadá.”⁸² Čili „existence je vlastnost druhého řádu, vlastnost pojmu, spočívající v tom, že pod pojem něco spadá.”⁸³

Vyjma *Základů aritmetiky* se Frege k problému existence vyslovuje v *Dialogu s Pünjerem*, který vyšel neautorizován. Rukopis se nám nedochoval a zůstal nám pouze strojopis. V tomto dialogu Frege píše, že singulární vyjadřování existence je zbytečné, neboť již jen tím, že vypovídáme o individuu, toto individuum nutně existuje. Takové výroky pak považuje za samozřejmé a tedy neinformativní. Protože jimi nic nevyjadřujeme, odmítá je používat. „Singulární existenční výroky jsou tedy podle Fregeho samozřejmé, protože jsou to, jak bychom to mohli vyjádřit, jakési 'referenční tautologie' (takže jejich negace by byly 'referenční kontradikce').”⁸⁴

79 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 108.

80 Tamtéž, s. 105. V originále: „Socrates exists =df Socrateity is exemplified.”

81 Srov. tamtéž, kap. IV. 5 Existence and Exemplification: Eliminativism (s. 104–108).

82 Tamtéž, s. 108. V originále: „In *The Foundations of Arithmetic*, he writes: ... existence is analogous to number. Affirmation of existence is in fact nothing but denial of the number nought. Because existence is a property of concepts the ontological argument for the existence of God breaks down.”

83 Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: *Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem*. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 69.

84 Tamtéž, s. 68.

Podle Frege singulární existence vyjadřuje pouze *samozřejmost*, neboť samotný individuový výraz, když k něčemu odkazuje (a tedy je smysluplný), předpokládá existenci onoho individua. Podobně samozřejmým je vztah identity (pro každé *a* platí, že ($a = a$)). Frege ale svou argumentací dostatečně neprokazuje jejich samozřejmost (což nemusí znamenat, že by samozřejmy nebyly.)⁸⁵

Oproti singulární existenci Frege obecně existenčním výrokům přisuzuje význam jakožto predikátům, neboť klasifikují pojem: „Ve větách 'lidé existují' a 'kentaurové existují' dochází také ke klasifikaci. Ale neklasifikujete věc, která v jednom případě vůbec neexistuje, v druhém se nezařazuje do jedné ze dvou tříd, nýbrž klasifikujete pojmy 'člověk' a 'kentaur' tak, že jeden zařazujete do třídy pojmů, pod něž něco spadá, druhý pak z této třídy vylučujete.”⁸⁶ Zároveň Frege tvrdí, že v obecném vypovídání se existence jako predikát ztrácí v procesu vypovídání. Když existenci tvrdíme např. o pojmu *člověk*, jednoduše jej zařazujeme pod nadřazenou třídu pojmů. Tedy 'člověk existuje', nebo 'někteří lidé existují' je přepsatelné do formy 'někteří živočichové jsou lidé', nebo 'některá jsoucna jsou zároveň lidmi'.⁸⁷

„Ve větě 'obloha je modrá' je predikátem 'je modrá', ale vlastní obsah výroku je obsažen ve slově 'modrá'. Jestliže toto slovo vypustíme, zbude výrok bez obsahu: 'obloha je'. A tak vytvoříme kvazi-pojem 'jsoucno', který je bez obsahu, [protože] má nekonečný rozsah. Pak lze říci: lidé = jsoucí lidé; 'existují lidé' je totéž jako 'někteří lidé jsou' nebo 'některé jsoucí (jsoucno) je člověk'. Zde tedy vlastní obsah výroku není ve slově 'jsoucí, jsoucno', nýbrž ve formě partikulárního soudu. Slovo 'jsoucno' bylo vytvořeno jazykem jen z rozpaků, aby se mohlo užít formy partikulárního soudu. Mluví-li filosofové o 'absolutním bytí', je to vlastně zbožštění kopuly.”⁸⁸

Pro Frege je existenční soud soudem partikulárním, díky své formě. Jeho partikularita (čili funkce 'pro některé *x* platí, že...') je vyjádřením existence. „V partikulárním soudu máme 'nadřazený pojem' (*übergeordnet Begriff*), pro jehož rozsah může být tvrzen výskyt věcí spadajících pod podřazený pojem. Tak věta 'existují černoši' znamená 'některý člověk je černoch' (nadřazený pojem: člověk). Nadřazeným pojmem nemůže být pojem 'jsoucno', neboť ve své neomezené všeobecnosti neříká nic více než např. pojem sebeidentity. [...] V těchto existenčních-partikulárních soudech plní slovo 'je' toliko funkci kopuly.”⁸⁹

Proč se Frege snažil, o takovéto omezení vypovídání existence? Přisuzování existence jako predikátu je podle mnohých filosofů neinformativní. Přesto potřebujeme vydělovat jednotlivá jsoucna, jednotlivé subjekty, jako specifické. Abychom tak mohli činit, můžeme vytvořit třídu neexistujících objektů, od níž je budeme odlišovat. Proti neexistujícím objektům jsou ale mnohé námitky, a tak Frege vymyslel systém, v kterém se do jednotlivých kategorií netřídí věci, nýbrž pojmy.⁹⁰

85 Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 70.

86 Frege, G. In Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 54.

87 Srov. Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 54.

88 Frege, G. In Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 63.

89 Peroutka, D. Existenční predikace. *Filosofický časopis*, s. 377.

90 Srov. tamtéž.

7.1 Problematizace Fregova pojetí

Jsoucno má nekonečný rozsah a je svým obsahem prázdné.⁹¹ Na jednu stranu je pro Frege 'jsoucno' bez obsahu, na druhou 'existující' slouží ke klasifikaci pojmů. Jsou oba pojmy odvozeny z jiného slovního základu? Jsoucno by v takovém případě bylo odlišné od existence. „[Frege] [P]ovažuje sponu 'je' za slovo vyjadřující pouhou formu výroku (to, že se jedná o predikativní výrok). A z takto ryze synkategoramaticky pojaté kopuly se pokouší odvodit slovo 'jsoucí'. Je-li tomu tak, nemá ovšem slovo 'jsoucno' s existencí – bez ohledu, zda máme mysli [sic!] existenci jako vlastnost prvního nebo druhého řádu – společného, jak se zdá, vůbec nic.”⁹² „To podstatné, co chtěl Frege říci, je, že význam slova 'jsoucno' je obsahově zcela prázdný. Že přitom kolísá mezi dvěma výklady, z čeho byl význam tohoto obsahově prázdného slova odvozen – zda z kopuly nebo z existence jako vlastnosti druhého řádu – již nehraje tak zásadní roli.”⁹³

Sousedík poukazuje na další nesrovnalost ve Fregově teorii, když blíže definuje pojetí existence. Ačkoliv Frege tvrdí, že existence je vlastnost pojmu, je mnohem přesnější říci, že se jedná o dvousložkový vztah, a to vztah mezi konkrétním empirickým individuem (v případě kladného vypovídání existence) a pojmem.⁹⁴ Takovému obratu v náhledu existence platí předcházející Vallicellova kritika:⁹⁵ aby existence byla *reálným* vztahem, měla by být mezi dvěma věcmi, které existují stejným způsobem.

Zásadním nedostatkem Fregova pojetí existence je ovšem jeho předpokládání existujících, aby mohl existenci odsunout z možných predikátů prvního řádu. Když existenci vypovídáme (buť ve formě partikulárního tvrzení), nutně platí, že ji nemůžeme vypovídat pouze o pojmu, ale i o tom, že pod něj něco spadá nebo nespadá. Tedy i o daném existujícím předmětu.

7.2 Vallicellovo uchopení Fregova přístupu k existenci

Podívejme se na Vallicellovu rekonstrukci Fregova argumentu z *Dialogu s Pünjerem*⁹⁶:

(i) Kdyby '... existuje' bylo predikátem prvního řádu, pak by kladné existenční výroky byly pravdivé triviálně; ale

(ii) některé kladné existenční výroky nejsou pravdivé triviálně, např. 'lidé existují'; tudíž

(iii) '... existuje' není predikát prvního řádu; tedy

(iv) 'lidé existují' není o individuálních lidech, ale o pojmu člověk. Znamená to, že něco spadá pod onen pojem.

(v) '...existuje (existují)' a příbuzné výrazy jsou používány souznačně v obecných i singulárních existenčních výrocích (předpoklad); tudíž

(vi) existenční predikace v prvním řádu je nesmyslná.⁹⁷

91 Srov. Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 73.

92 Tamtéž, s. 73–74.

93 Tamtéž, s. 74.

94 Srov. tamtéž, s. 69–72.

95 Srov. kap. 3.2 Druhý argument: důkaz z modality, s. 9–10.

96 Pro české čtenáře je celý dialog s Pünjerem přeložen Karlem Šprunkem a dostupný v časopise *Studia Neoristotelika*, roč. 5 (2008), č. 1, s. 53–66.

97 Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 108–109. V originále: „1. If '... exists' were a first-level predicate, then affirmative existentials would be trivially true. But 2. Some affirmative

Prvním bodem zkoumání bude premisa (i). Podle Vallicelly se zde ti, kteří ji podporují, dopouští záměny *nutnosti následnosti* a *nutnosti následujícího* (z nutnosti následnosti nevyplývá nutnost následujícího). Počítáme-li s tím, že v univerzum diskurzu nezahrnujeme neexistující objekty, pak kladný existenční soud musí být (zdánlivě) nutně pravdivý a negativní nutně nepravdivý. Existence Briana je nahodilá, ale každý existenční výrok o něm bude nutně pravdivý. Nutnost závěru v tomto případě nepředjímá nutnost správnosti podmínek. Nutně platí, že když je takovýto výrok o daném individuu vyřčen, je pravdivý. Neplatí ale, že propozice je nutně pravdivá.⁹⁸ Vallicella k námitce proti tvrzení (i) připojuje, že nám intuitivně věty typu 'já existuji' přijdou smysluplné a nelze je ani srovnávat s větami typu 'já jsem počítatelný', jakýž přírůstek dělá Russell.

Jako další chybnou premisu vidí tvrzení (v).⁹⁹ Poukazuje na rozdílnost použití 'existence' v obecných a singulárních výrocih.¹⁰⁰ „Je přijatelné říci, že 'filosofové existují' není o jednotlivých filosofech; je to výrok o pojmu 'filosof', nebo o vlastnosti 'být filosofem', nebo o třídě 'filosofů', nebo o výrokové funkci 'x je filosofem', nebo o něčem podobném. Co se tím tvrdí, je, že pojem je k něčemu uplatněn, nebo je exemplifikována vlastnost, nebo má třída člena, nebo je funkce splněna. Obdobně 'jednorožci neexistují' není o jednorožcích (koneckonců ani žádní neexistují), ale o vlastnosti 'být jednorožcem', která je neinstanciována. [...] Jinak řečeno, je možné říct, že obecná existence je pouze exemplifikací. [...] Určitě ale nemůžeme tvrdit, že neredukovatelná singulární existence *a* je identická s 'nějaká vlastnost *a* je exemplifikována'; to by znamenalo popřít, že je nějaká taková věc, jakou je neredukovatelná singulární existence *a*. Znamenalo by to tvrdit, že singulární existence je redukovatelná na druh obecné existence.“¹⁰¹ Přičemž Frege eliminuje tuto singulární existenci a tvrdí souznačnost existenčního predikátu v singulárních a obecných soudech. Vallicella pro podložení takového závěru používá citaci Frega: „We can say that the meanings of the word 'exist' in the sentences 'Leo Sachse exists' and 'Some men exist' display no more difference than do the meanings of 'is a German' in the sentences 'Leo Sachse is a German'

---

existentials are not trivially true, e.g., 'Humans exist.' Therefore 3. '... exists' is not a first-level predicate. Therefore 4. 'Humans exist' is not about individual humans but about the concept human. It says that the concept has something falling under it. 5. '... exist(s)' and cognates are used univocally in general and singular existentials. (Assumption) Therefore 6. First-level predications of existence are meaningless.”

98 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, kap. IV.7 Untangling Plato's Beard (s. 112–114).

99 Shodujeme se s Vallicellou, že premisa (v) obnáší jistě nedostatky, ne však takové, jaké nám předkládá on sám – srov. níže.

100 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 109.

101 Tamtéž, s. 109–110. V originále: „Now it is plausible to say that 'Philosophers exist' is not about individual philosophers; it is about the concept philosopher or the property of being a philosopher, or the class of philosophers, or the propositional function 'x is a philosopher' or something along the same lines, and what it says is that the concept applies to something, or the property is exemplified, or the class has a member, or the function is satisfied. Similarly, 'Unicorns do not exist' is not about unicorns -- after all there are no such things -- it is about the property of being a unicorn and says of it that it is uninstantiated.[...] It is very plausible, in other words, to say that general existence is just exemplification. [...] Surely we cannot say that the irreducibly singular existence of *a* is identical to the being exemplified of some property of *a*; for that would be to deny that there is any such thing as the irreducibly singular existence of *a*. It would be to affirm that singular existence is reducible to a species of general existence.”

and 'Some men are Germans'.¹⁰² Překlad¹⁰³ první věty by zněl 'můžeme říct, že [...]'. Nicméně v českém Šprunkově překladu tatáž pasáž vypadá jinak: „Vašemu názoru jsem vždycky rozuměl tak, že rozdíl ve významu slova 'existovat' ve větách 'Leo Sachse existuje' [...]” dále je text stejného smyslu.¹⁰⁴ Samotný Fregův text je tedy rozporuplně vykládatelný.

Vallicella pokračuje v obhajobě singulární existence a ukazuje rozdílnost v singulárních a obecných existenčních výrocih. Z jednoduchého soudu

- (i) filosofové existují;
- (ii) Sokrates je filosof; tudíž
- (iii) Sokrates existuje;¹⁰⁵

nám komplexnější formou ukazuje, že takový soud má smysl a je o singulární existenci.

- (i) Vlastnost 'být filosofem' je instanciována;
- (ii) každá vlastnost je instanciována něčím existujícím; tudíž
- (iii) vlastnost 'být filosofem' je instanciována něčím existujícím;
- (iv) Sokrates instanciuje vlastnost 'být filosofem'; tudíž
- (v) Sokrates existuje.¹⁰⁶

Vallicella poukazuje ještě na jeden omyl ve Fregově teorii, který je zřejmě neoddiskutovatelný. „Kdyby Fregova teorie byla pouze teorií obecné existence, pak by nikdy nemohl zvažovat její spojitost s ontologickým důkazem.”¹⁰⁷

Kritika: Soustředíme-li se na první Vallicellův soud, který má dokazovat smysluplnost predikování singulární existence, vidíme, že je nesprávný. Kdybychom dosadili namísto 'Sokrata' 'jednorozce', ukáže se nám celá chybnost soudu:

- (i) savci existují;
- (ii) jednorozec Ariel je savec; tudíž
- (iii) jednorozec Ariel existuje;

Chyba takového usuzování pramení z usuzování z premisy, která je částečným výrokiem, na závěr obecného charakteru. Nebo též nazývána 'chybou usuzování z části na celek'.

Pomineme-li tento nedostatek, nalézáme i další chyby ve Vallicellově kritice. „Závěr, který Frege z naznačených úvah činí, je zřejmý: smysl slovesa 'existovat' užitého

---

102 Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 123, cituje Gottloba Frega; *Dialogue with Puenjeron Existence* in *Posthumous Writings*, trans. Peter Long and Roger White (Chicago: The University of Chicago Press, 1979), p. 66.

103 Bohužel se nám pro srovnání nedostal do rukou německý originál. Pouze citovaná pasáž jako výňatek z habilitační práce, kterou tudíž vidíme bez kontextu. Svým smyslem ale odpovídá spíše anglickému překladu. „Man kann sagen, daß die Bedeutung des Wortes 'existieren' in den Sätzen 'Leo Sachse existiert' und 'Einige Menschen existieren' keinen größeren Unterschied zeigen wie [die von] 'Ein Deutscher sein' in den Sätzen 'Leo Sachse ist ein Deutscher' und 'Einige Menschen sind Deutsche.'” Rosefeldt, T. In *Was es nicht gibt Eine Untersuchung des Begriffes der Existenz*, s. 49, cituje G. Frega; *Dialog mit Pünjer über Existenz* In: *Schriften zur Logik und Sprachphilosophie. Aus dem Nachlaß*, 20f.

104 Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 60–61.

105 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 110.

106 Srov. tamtéž, s. 110–111.

107 Tamtéž, s. 112. V originále: „If Frege's theory were merely a theory of general existence, he could not have considered it to have any bearing on the ontological argument.”

ve větách 'Leo Sachse (resp. tento stůl) existuje' a 'lidé (resp. stoly) existují' je různý.¹⁰⁸ S většinou Vallicellových formulovaných argumentů souhlasíme, až na bod (v). Je třeba si jej rozebrat podrobněji. Podle Vallicelly Frege tvrdí, že pro singulární i obecné soudy se 'existuje (nebo existují)' používá ve výrociích stejným způsobem. Tedy by teoreticky měly mít stejný význam (nebo by 'existence' mohla být víceznačným pojmem).

Frege tvrdí, že existenci v singulárních výrociích ani nemůžeme používat, poněvadž má pro ně nulový význam. Ačkoliv Frege mluví o jakési souznačnosti v obou typech výpovědi, spíše mluví o tom, že 'existuje' je gramatická pomůcka v běžné řeči, ale v jazyce logiky nemá žádný smysl. I tak ale rozlišuje mezi existencí vypovídanou o singulárních termínech a obecných. „Je-li však věta 'Leo Sachse je' samozřejmá, pak nemůže být v onom 'je' tentýž obsah jako v 'existovat' věty 'existují lidé', neboť tato věta neříká nic samozřejmého. [...] 'Existovat' je v této větě třeba chápat pouze jako slovo vyjadřující formu. [...] [Jazyk] v rozpacích nad gramatickým *predikátem* vynalezl 'existovat'. Že obsah výroku není obsažen ve slově 'existovat', to dokazují tím, že místo něho lze říci také 'totožný sám se sebou'.“¹⁰⁹ Na což dále navazuje striktním vyjádřením, že je 'existence' v obou případech souznačná. „Právě tak jako bychom mohli tvrdit, že ve větách 'tento stůl existuje' a 'stoly existují' má 'existovat' tentýž význam, můžeme také říci, že ve větách 'tento stůl je totožný sám se sebou' a 'stoly jsou totožné samy se sebou' má predikát 'totožný sám se sebou' tentýž smysl.“¹¹⁰ Ačkoliv tedy Frege v singulárních výpovědích existenci naprosto odmítá, v obecných soudech se existence stává součástí formy partikulárního výroku. V tomto dvojím použití existence Frege vidí rozdíl, naproti tomu smysl existence mu přijde totožný v singulárních i obecných soudech. Odpovědí na otázku, zda ji pojímá odlišně či ne, nám budiž fakt, že existenci z logiky jednoduše eliminuje u obou typů tvrzení.

Můžeme se také tázat, jak by Frege postupoval v případě neexistujících individuí. Singulární výrok by se stal nesamozřejmým. Frege ale s takovými individui neoperuje, jak popisuje Pavel Materna:

„(4) Mount Everest je nejvyšší hora.

(4') Mount Everest = nejvyšší hora.

V (4') jde nikoliv o predikaci pojmu 'nejvyšší hora' o předmětu 'Mount Everest', nýbrž o konstatování, že předmět pojmenovaný výrazem 'Mount Everest' je též jako předmět pojmenovaný výrazem 'nejvyšší hora' (řekl by Frege). Jediný pojem účastný v (4) (a v (4')) je pojem identity; ten je aplikován na dvojici předmětů pojmenovaných levou, resp. pravou stranou rovnosti (4'). To souvisí s Fregeho pojetím pojmenování předmětu [...]. Shrnutí: výraz 'nejvyšší hora' není pro Fregeho označením pojmu. Obecně: Frege nezná jedinečné pojmy. [...] Frege chápe pojem jako funkci jistého druhu, ale zná pouze totální funkce, tj. takové, jež *na každém argumentu nabývají určité hodnoty*. I kdybychom pojmy chápali jako funkce [...], nevyhnuli bychom se netotálním funkcím. Jako příklad můžeme uvést pojem x 'je výsledek dělení čísla 5 číslem 0': příslušná funkce nenabývá dokonce na žádném argumentu žádné hodnoty.

---

108 Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 69.

109 Frege, G. In Šprunk, K. a Sousedík, S. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 61.

110 Tamtéž, s. 62.

Podstatným nedostatkem Fregeho koncepce je skutečnost, že jeho pojetí pojmu směřuje dvě kritéria: logické a gramatické. Logickým kritériem je, že pojmy lze predikovat, tj. že to jsou funkce, jejichž hodnoty jsou pravdivostní hodnoty. Gramatické kritérium lze formulovat tak, že výraz označující pojem nemůže stát na místě gramatického subjektu – na tom místě je podle Fregeho jméno předmětu.¹¹¹

8 Bertrand Russell a jeho pojetí existence

Abychom si demonstrovali, nakolik Russell považuje *existenci* za nesmyslný predikát prvního řádu, postačí si přečíst krátkou pasáž z *Introduction to Mathematical Philosophy*: „Můžeme vpravdě říci 'muži existují', což znamená, že 'x je mužem' je někdy pravdivé. Ale když uděláme pseudo-sylogismus: 'Muži existují; Sokrates je muž; tudíž Sokrates existuje', říkáme nesmysl, protože 'Sokrates' není (jako 'muži') pouhým neurčeným argumentem dané výrokové funkce. Tento omyl je analogický omylu argumentu: 'Muži jsou počítatelní; Sokrates je muž; tudíž je Sokrates počítatelný'.¹¹² Tato Russellova analogie je ovšem omylem *fallacia divisionis*.¹¹³

Ranný Russell rozlišoval mezi 'bytím' a 'existencí'. 'Bytí' patří kterémukoliv představitelnému pojmu, kdežto 'existence' je výsadou jen některých. Přičemž 'existovat' je 'mít specifický vztah k existenci, který sama existence nemá'.¹¹⁴ „V době, kdy jsem psal *Principy matematiky*, byl jsem již poněkud ohromen tematikou tříd. V oné době jsem se však vyjadřoval jazykem, který byl více realistický (ve scholastickém smyslu), než bych nyní považoval za vhodné.“¹¹⁵ Russell později od této své teorie ustupuje.

Abychom chápali systém, v němž Russell operuje, uvedeme si krátkou ukázkou, kde definuje podmínky vypovídání. „[P]ro jakoukoliv danou výrokovou funkci, řekněme fx , existuje určitý obor proměnné x , pro který je tato funkce *smysluplná* – tj. buď pravdivá, nebo nepravdivá. Je-li a v tomto oboru, pak fa je výrok, který je buď pravdivý, nebo nepravdivý. Kromě substituce nějaké konstanty za proměnnou x existují dvě další operace, které lze učinit s výrokovou funkcí: jednou z nich je tvrzení, že je vždy pravdivá, a druhou, že je někdy pravdivá. Výroková funkce 'x je člověkem' je někdy pravdivá. Existují tedy tři operace, které lze učinit s nějakou výrokovou funkcí: první je substituce konstanty za proměnnou; druhá je tvrzení všech hodnot funkce; třetí je tvrzení některé hodnoty nebo alespoň jedné hodnoty. Výroková funkce sama je pouze výrazem. Nic ani netvrdí, ani nepopírá. Rovněž třída je pouze výrazem. Je to jen výhodný způsob, jak hovořit o hodnotách proměnné, pro něž je funkce pravdivá. [...] Tvrdím-li všechny hodnoty nějaké funkce fx , pak hodnoty, které může x nabývat, musejí být určité, jestliže

---

111 Materna, P. *Svět pojmů a logika*, s. 29–30.

112 Russel, B. *Introduction to Mathematical Philosophy*, s. 164. V originále: „We may correctly say 'men exist', meaning that 'x is a man' is sometimes true. But if we make a pseudo-sylogism: 'Men exist, Socrates is a man, therefore Socrates exists', we are talking nonsense, since 'Socrates' is not, like 'men', merely an undetermined argument to a given propositional function. The fallacy is closely analogous to that of the argument: 'Men are numerous, Socrates is numerous, therefore Socrates is numerous'.“

113 Logický omyl 'rozdělení'. Když něco, co je pravdivé pro celek, aplikujeme i na jeho části.

114 Srov. Russell, B. *Principles of Mathematics*, s. 455–456.

115 Russell, B. *Logika, věda, filozofie, společnost*, s. 25.

to, co tvrdím, má být určité.”¹¹⁶ Což poprvé formuloval v článku *O označení* v časopise *Mind*, roku 1905.

8.1 Teorie deskripcí

Protože v připisování existence i jiných predikátů individuovým pojmům narážíme na leckteré obtíže, zavedl Russell do jazyka logiky (určité a neurčité) deskripce. Deskripce opisují a vyjadřují pojmy a jsou signifikantními tvrzeními.¹¹⁷ Můžeme jim rozumět i v případě, že by nic nedenotovaly, (např. 'kůň s jedním rohem uprostřed hlavy'). Co je gramaticky vlastním jménem, je z hlediska logiky zkrácená určitá deskripce a existenci vypovídáme o deskripcích. „Existence není vlastností prvního řádu vypovídající o individuích (referentech logicky vlastních jmen); je to vlastnost druhého řádu vypovídající o deskripcích (ať už určitých, nebo neurčitých). Existence věci je analyzovatelná skrze instanciaci odpovídající deskripce.”¹¹⁸ Slovy Russella, když existenci aplikujeme na logické výroky: „Existence je v podstatě vlastností výrokové funkce.”¹¹⁹ A tedy „[t]vrdit 'lidé existují' znamená říci, že výroková funkce 'x je člověk' je pravdivá alespoň v jedné instanci.”¹²⁰

„Jiným důležitým rozdílem mezi jmény a popisy je to, že se jméno nemůže smysluplně objevovat ve výroku, pokud neexistuje něco, co pojmenovává, zatímco popis to-muto omezení nepodléhá. [...] Výrok 'zlatá hora neexistuje' se stává výrokovou funkcí 'x je zlatá a je horou', nepravdivou pro všechny hodnoty x . [...] Tato teorie vrhá světlo i na to, co se rozumí 'existencí'. 'Autor románu *Waverley* existuje' znamená: existuje nějaká hodnota pro c , pro niž je pravdivá výroková funkce 'x napsal román *Waverley*' je [sic!] vždy ekvivalentní s 'x je c '. Existenci v tomto smyslu lze tvrdit jedině o popisu a je-li analyzován, pak zjistíme, že tento popis je případem výrokové funkce, která je pravdivá alespoň pro jednu hodnotu proměnné. Můžeme říci 'autor románu *Waverley* existuje' a můžeme říci 'Scott je autorem románu *Waverley*', ale 'Scott existuje' je gramaticky vadným výrazem. [...] Jádrem teorie popisu je to, že nějaký výraz může přispět k významu nějaké věty, aniž by vůbec měl izolovaně nějaký význam.”¹²¹

---

116 Russell, B. *Logika, věda, filozofie, společnost*, s. 26.

117 Srov. Raclavský, J. Teorie vlastních jmen Bertranda Russella. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* [online], dostupné z:

<http://www.phil.muni.cz/~raclavsky/texty/russell_vlastni_jmena.html>, [cit. 13. 1. 2018].

118 Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 248. V originále: „Existence is not a first-order property of individuals (the referents of logically proper names); it is a second-order property of descriptions (whether definite or indefinite). The existence of a thing is analyzable in terms of the instantiation of the corresponding description.”

119 Vallicella, W. F. In *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 248, cituje B. Russella; *Logic and knowledge*; New York: G. P. Putnam's sons, 1971, p. 252. V originále: „Existence is essentially a property of propositional function.”

120 Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 248. V originále: „To say that humans exist is to say that the propositional function 'x is a human' is true in at least one instance.”

121 Russell, B. *Logika, věda, filozofie, společnost*, s. 28–29.

8.2 Substituční a objektové čtení Russellovy existenční kvantifikace

„Zatímco u Fregeho existence znamenala, že pod pojem spadá aspoň jeden objekt, u Russella jde o to, že propoziční funkce se stává pravdivou větou při aspoň jednom dosazení objektu za proměnnou (odpovídající třída oboru hodnot je neprázdná).“¹²² Co má Frege jako nepřímou existenci, je většinou ve formě: $\exists x (\check{C}x \wedge Jx)$; kdežto Russell celou formu zjednodušuje na $\exists x (\check{C}x)$; [člověk, jednohý].¹²³

„Vykládáme-li substitučně: 'něco je F' je pravdivý výrok, když jedna ze substituujících instancí (věta formy 'a je F') je pravdivá. Což je v protikladu k objektovému chápání, podle kterého je podmínkou k pravdivosti, když 'je F' je pravdivé o některých objektech v dosahu kvantifikátoru. Substituční kvantifikace má jiné pravdivostní podmínky než objektová. Například, 'něco je mytologickým zvířetem' je pravda, když je chápeme substitučně, neboť substituující instance 'Pegas je mytologické zvíře' je pravdivá. Ale vykládáno objektově, toto tvrzení není pravdivé, neboť nejsou mytologická zvířata, která by tvořila množinu v oboru dosahu kvantifikátoru.“¹²⁴

Russellovu vysvětlení existenční kvantifikace můžeme rozumět dvojitým způsobem, *substitučně* a *referenčně* (též se používá termín *objektově* nebo i *objektuálně*).¹²⁵ Russell tvrdí: „Tedy každé výrokové funkci $\exists x$ odpovídá rozsah, nebo soubor hodnot, složený ze všech propozic (pravdivých i nepravdivých), které můžeme získat tím, že x v $\exists x$ dáme všechna možná určení. Hodnotu x , pro kterou platí, že výroková funkce $\exists x$ je pravdivá, budeme nazývat 'splňující' $\exists x$.“¹²⁶ Výrok (i) ' $\exists x \exists x$ ' s nedefinovanou hodnotou funkce je pravdivý, pakliže existuje alespoň nějaká instance v dané substituci. Výrok (ii) 'existuje x splňující $\exists x$ ' naopak čteme objektově.¹²⁷

Obě pojetí kvantifikace se mohou doplňovat nebo prolínat, používáme-li výrazy, které k něčemu odkazují (nejsou prázdné). Když ale použijeme prázdný pojem k doplnění příkladů (i) a (ii) (jako např. 'Pegas'), tyto dva přístupy kolidují. Substitučně je 'Pegas' dostačujícím výrazem pro ' $\exists x (x = \text{okřídlený kůň})$ '. Objektově vzato je existenční kvantifikace pro tento výrok neplatná. Ačkoliv je 'Pegas' okřídlený kůň, nevy-

122 Peroutka, D. Existenční predikace. *Filosofický časopis*, s. 378–379.

123 Srov. tamtéž, s. 379.

124 Richard, M. *Quantifiers, substitutional and objectual* [online], dostupné z: <<https://www.rep.routledge.com/articles/thematic/quantifiers-substitutional-and-objectual/v-1>>, [cit. 24. 1. 2018]. V originále: „Understood substitutionally, 'Something is F' is true provided one of its substitution instances (a sentence of the form 'a is F') is true. This contrasts with the objectual understanding, on which it is true provided 'is F' is true of some object in the domain of the quantifier. Substitutional quantifications have quite different truth-conditions from objectual ones. For instance, 'Something is a mythological animal' is true if understood substitutionally, since the substitution instance 'Pegasus is a mythological animal' is true. But understood objectually, the sentence is not true, since there are no mythological creatures to make up a domain for the quantifier.“

125 Srov. Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, kap. 2 Russell's Conflation of Objectual and Substitutional Quantification (s. 255–261).

126 Russell, B. *Principia Mathematica*, s. 15. V originále: „Thus corresponding to any propositional function $\exists x$, there is a range, or collection of values, consisting of all the propositions (true or false) which can be obtained by giving every possible determination to x in $\exists x$. A value of x for which $\exists x$ is true will be said to 'satisfy' $\exists x$.“

127 Srov. Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 255–257.

plývá z toho, že existují okřídlení koně.¹²⁸ „Hlavní výhoda substitučního přístupu tedy tkví v tom, že zachovává obecnou platnost existenční kvantifikace bez toho, aby potřebovala mimologické dohody o tom, co existuje a neexistuje.“¹²⁹

Zdá se, že Russell operuje s oběma přístupy hybridně, aby byl schopen popsat existenci jako instanci. Že se oba dva prolínají, je vidno i v úryvku z *Principů matematiky*: „Pojem 'existence' má několik forem [...], ale ta základní je odvozena přímo z 'být někdy pravdivý'. Říkáme, že argument a splňuje funkci $\emptyset x$, když je $\emptyset a$ pravdivá; což má stejný význam, jako když o kořenech rovnice řekneme, že činí rovnici řešitelnou. Nyní, jestliže je $\emptyset x$ někdy pravdivá, můžeme říci, že jsou zde taková x , pro která je funkce pravdivá, nebo můžeme říci, že 'argument splňující $\emptyset x$ existuje'. Toto je základní význam slova 'existence'. Další významy jsou buď z tohoto odvozeny, nebo jsou pouhým zmatením myšlenek.“¹³⁰ „[E]xistence argumentu ve výrokové funkci pak není ničím jiným, než hodnotou funkce 'být někdy pravdivá'.“¹³¹ Toto pojetí ale vyžaduje dvojité chápání kvantifikátorů a musíme předpokládat, že substituenty proměnných odkazují k reálným entitám. Respektive že odkazují k entitám a jestliže k nim odkazují, pak tyto entity musí existovat.¹³² Zdá se nesmyslné učinit krok z ' $\emptyset x$ je někdy pravdivý' k 'argument splňující $\emptyset x$ existuje'.¹³³

Vallicellova kritika je v tomto ohledu zřejmá. Russell se snaží vyhnout obtížím, které s sebou nese zavedení singulárních pojmů do logiky, a to skrze zavedení určitých a neurčitých deskripcí namísto singulárních jmen. Přesto se dostává do potíží se singulárními pojmy. I kdybychom existenčně kvantifikovali individua a přenesli břímě reference z individuí na kvantifikátory,¹³⁴ nevyřeší se tím následující problém: „Když je existenční kvantifikátor vykládán substitučně [...], musí zde být třída singulárních (ne obecných) tvrzení, které slouží jako substituující instance. Nicméně singulární tvrzení potřebují individuové konstanty pro pojmy v subjektu.“¹³⁵ Pro to,

---

128 Srov. Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 257.

129 Tamtéž, s. 258. V originále: „A main advantage of the substitutional approach resides, therefore, in the fact that it preserves the general validity of Existential Generalization without requiring extralogical stipulation about what does and does not exist.”

130 Russel, B. *Introduction to Mathematical Philosophy*, s. 164. V originále: „The notion of 'existence' has several forms [...]; but the fundamental form is that which is derived immediately from the notion of 'sometimes true'. We say that an argument a 'satisfies' a function $\emptyset x$ if $\emptyset a$ is true; this is the same sense in which the roots of an equation are said to satisfy the equation. Now if $\emptyset x$ is sometimes true, we may say there are x 's for which it is true, or we may say 'arguments satisfying $\emptyset x$ exist'. This is the fundamental meaning of the word 'existence'. Other meanings are either derived from this, or embody mere confusion of thought.”

131 Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 258. V originále: „the existence of the argument of a propositional function is nothing other than the function's being sometimes true.”

132 Srov. tamtéž, s. 258.

133 Srov. tamtéž, s. 259.

134 Problematiku referování kvantifikátorů nebo hodnot proměnných Vallicella blíže rozebírá v kritice Quineova pojetí, viz kap. 9.1.1 Identitní čtení se ukazuje být nedostatečným, s 33.

135 Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 260. V originále: „If the existential quantifier is explained substitutionally [...], there must be a class of *singular* (not general) statements as substitution instances. Singular statements, however, demand individual constants for their subject-terms.” Vallicella uvádí, že Russell vysvětluje existenční kvantifikátor substitučně v pracích *On Denoting*, *The Philosophy of Logical Atomism*, *Introduction to Mathematical Philosophy* a *Logical Positivism*.

aby Russell mohl existenčně predikovat o vlastnosti druhého řádu, potřebuje mít singulární entitu, která bude nositelem faktu existence, kterážto se o ní bude vypovídat.

Jestliže Russell směšuje obě pojetí existenčního kvantifikátoru a zároveň pro svou teorii potřebuje operovat pouze s neprázdnými pojmy, vyvstává otázka, nakolik je tento systém uchopitelný jako celistvě funkční. Není žádný pravděnec v rámci logického predikování 'existence' jako 'instanciace pojmu', který by umožňoval správně rozhodovat mezi existujícími a neexistujícími entitami. Musíme dopředu vědět, která individua existují a která ne, abychom je mohli z případné predikace vyloučit jako nesmyslná. Pojmeme-li naopak Russellův systém pouze substitučně, uvedeme se v bludný kruh, neboť pro deskripce individuí potřebujeme mít singulární tvrzení, která ale teorie deskripce eliminovala.¹³⁶

Jediné, co Vallicella říká k objektovému čtení existenčního kvantifikátoru u Russella, je: „Z objektového hlediska není kvantifikační přístup ani přístupem.“¹³⁷

9 Willard Van Orman Quine k existenci

Prvně je třeba si uvědomit, že Quineův záměr je zabývat se tím, o čem jednotlivé teorie tvrdí, že to existuje (ontologickým závazkem dané teorie), nikoliv statusem existence z ontologického hlediska. Že je teorie 'ontologicky zavázána' znamená, že se sama zavazuje pouze k entitám vystupujícím jako její vázané proměnné tak, aby byla tvrzení dané teorie pravdivými. I přesto ale z jeho tvrzení můžeme vyvozovat některé závěry, které se týkají pojetí existence z ontologického hlediska.

Důležitou poznámkou také je, že Quine, narozdíl od Frega a Russella, ve svém díle netvrdí, že by singulární existence byla bezsmyslnou a neměla se používat v jazyce logiky, tedy že by se existence nemohla připisovat individuím. Zavazujeme se k ontologii obsahující Pegasa, když řekneme, že Pegas existuje. Když řekneme, že Pegas neexistuje, pak se k ontologii mající ho za člena nezavazujeme. Samotné jméno o sobě není ontologicky zavazující, ovšem jméno ve spojení s 'existuje' ano.

9.1 Vallicellův rozbor Quineova pojetí singulární existence

Podle Quinea obecná existence nemůže být vysvětlena jednodušším způsobem, než že jsou věci druhu F tehdy a pouze tehdy, když ' $\exists x (Fx)$ ', a singulární existence může být vysvětlena pomocí termínů obecné existence.¹³⁸ Naproti tomu otázka, jak přesně vysvětlit obecnou existenci, je pro Quinea problematickou. „Vysvětlení singulární existence 'a existuje' nacházíme v ' $(\exists x)(x = a)$ '; ale naopak vysvětlení existenčního kvantifikátoru samotného ('existuje', 'existují'¹³⁹), vysvětlení obecné existence, je beznadějným případem.“¹⁴⁰

136 Srov. Vallicella, W. F. *A Critique of the Quantificational Account of Existence*, s. 260.

137 Tamtéž, s. 261. V originále: „Taken referentially, the quantificational account is no account at all.“

138 Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 117.

139 Při překladu z angličtiny používáme klasické čtení kvantifikátoru v českém jazyce, ačkoliv v anglickém jazyce se mimo explicitního čtení 'existuje' používá i ne tolik existenčně očitelné 'zde je', 'nachází se zde'.

140 Vallicella, W. F. In *A Paradigm Theory of Existence*, s. 117, cituje W. V. O. Quinea; *Existence and Quantification, Ontological Relativity and Other Essays* (New York: Columbia University Press, 1969), p. 97. V originále: „We found an explication of singular existence, 'a exists,' as ' $(\exists x)(x = a)$ '; but explication in turn of the existential quantifier itself, 'there is,' 'there are,' explication of general

To, že Quine rozlišuje mezi singulární a obecnou existencí, naznačuje, že by mohl singulární existenci ($x = a$) vnímat identitním způsobem. Naproti tomu jeho vysvětlení singulární existence v pojmech obecné existence by ukazovalo spíše na eliminativistické čtení singulární existence.¹⁴¹

9.1.1 Identitní čtení se ukazuje být nedostatečným

Pro Quinea neexistující objekty nejsou a a existuje jen tehdy, když nějaké x je identické s a ($x = a$). Protože a je ale hodnotou proměnné, je tato definice vysvětlením kruhem. Existence a je dána existencí něčeho identického s a , které již existuje. Explicandum i explicans v tomto případě mají za podmínku existenci užitou v prvním řádu.¹⁴²

Ve výroku ' $(\exists x)(x = a)$ ' je břímě reference k objektu na existenčním kvantifikátoru (který odkazuje, aniž by pojmenovával), narozdíl od věty typu ' a existuje', kde ono břímě spočívá na proměnné a . V prvním výroku je 'existuje takové x ' tím, co se stává referujícím. Totéž by mělo platit i pro negativní tvrzení, ale když za a dosadíme 'Pegas', z tohoto tvrzení se stává: 'Pegas je odlišný od každé věci, která existuje.' Aby mohl být 'Pegas' tímto způsobem odlišný, neměl by také svým způsobem existovat? Z čehož vyplývá, že identitní čtení je kruhové a nenabízí žádné řešení problému s negativními existenčními tvrzeními.¹⁴³

9.1.2 Eliminativistické čtení se ukazuje být nedostatečným

Můžeme namítnout, že i přes výskyt a se jedná o obecný výrok. Takový není kruhový a nemusí se vyrovnávat s potížemi v negativních existenčních tvrzeních. Pro takový výklad musíme chápat existenci jako predikát druhého řádu a a jako nutně spojené s '=', abychom jej zbavili jeho čistě singulární povahy. '=' následně nahradíme predikátovou konstantou 'A', která je pravdivá pouze o daném individuu a , čímž naše tvrzení bude vypadat takto: ' $(\exists x)(Ax)$ '. Tento krok provádí Quine taktéž.¹⁴⁴ Pakliže pro doplnění příkladu použijeme 'Sokrates', ' (Ax) ' budeme číst jako ' x sokratuje'. Ačkoliv se jedná o obecný termín, jeho designátem bude vždy konkrétní individuum. Takováto něcovitost¹⁴⁵ je ale problematicky uchopitelná bez daného individua, jehož je něcovitostí.

9.2 Nekonzistence Quineových tvrzení

Soustředíme se na dva Quineovy výroky, které se vzájemně nedoplňují a při podrobnější analýze uvidíme, že si s ohledem na výklad existence protirečí:

- (i) „Existence je to, co vyjadřuje existenční kvantifikace.”¹⁴⁶

---

existence, is a forlorn cause.”

141 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 117.

142 Srov. tamtéž, s. 117–118.

143 Srov. tamtéž, s. 118.

144 Srov. Vallicella, W. F. In *A Paradigm Theory of Existence*, s. 119, poukazuje na W. V. O. Quinea; *Philosophy of Logic*, 2nd ed. (Cambridge: Harvard University Press, 1986), p. 25.

145 Jak jsme ji popsali výše, viz kap. 6.1.1 Nekvalitativní něcovitost, s. 20; 6.2 Eliminativistický přístup, s. 21 a 6.2.2 Extrémní verze, s. 22.

146 Vallicella, W. F. In *Existence: Two Dogmas of Analysis, Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*, s. 46, cituje W. V. O. Quinea; *Ontological Relativity and Other Essays*, Columbia University Press, 1969, p. 97. V originále: „Existence is what existential quantification expresses.”

(ii) „Být znamená být hodnotou [vázané] proměnné.“¹⁴⁷

Ve výroku (i) je existence vlastností vlastnosti. Výrok (ii) implikuje, že individua existují. Quine není zastáncem jakýchkoliv druhů a modů bytí a 'být' pro něj jednoduše znamená 'existovat'.

Podle výroku (ii) platí, že hodnotou proměnné je konkrétní individuum a .¹⁴⁸ Jestli je a hodnotou vázané proměnné, pak a existuje, jestliže je výrok pravdivý. Tedy 'existovat' by měl být přijatelný predikát prvního řádu, z čehož vyplývá, že $(\exists x)(a = x)$ je třeba nahlížet identitně.

Naopak výrok (i) při Quineově objektuálním čtení kvantifikátorů implikuje, že individua existují. Ale to, že by existenci měl vyjadřovat existenční kvantifikátor, tuto myšlenku vyvrací.¹⁴⁹ Jestli Quine ' a existuje' vysvětluje jako $\exists x (x = a)$, objektové čtení předpokládá smysluplnost výroku ' a existuje'. Substitučním čtením je $\exists x (x = a)$ pravdivé, pakliže existuje takový pojem, který po doplnění za a tvoří pravdivý výrok. Takto pojatá kvantifikovaná forma je ontologicky nezavazující, a tedy ani neslouží k vysvětlení (jako explicans) ' a existuje'.

Zdá se, že Quine zaměňuje singulární existenci s existencí singulárního individua. Je rozdíl mezi použitím existence v prvním řádu a mezi existencí individuí. Quine odmítá použití existence v prvním řádu, ačkoliv předpokládá existenci individuí $(\exists x)(x = a)$. Ukazuje nám, že pro určité záměry je možné se obejít bez singulární existence, ale není to nutné.¹⁵⁰ Také nikde neargumentuje, že kdyby existence byla přípustným predikátem prvního řádu, kladné singulární existenční výroky by byly tautologické. Musíme se podle něj obejít pouze bez negativních singulárních existenčních výroků.

Shrnutí

Diskuze o neexistujících předmětech se ukázala být širším tématem k analýze, ale obecné stanovisko k pojmání takových předmětů v ontologii jsme postihli. Tradiční názor filosofů je, že takové objekty jednoduše v ontologii nezahrnujeme a také není platné o takových předmětech vypovídat.

Zajímavým Vallicellovým poznatkem k vypovídání o neexistujících entitách je možnost vypovídat o nich jako o obecných neinstanciovaných vlastnostech, a tedy skrze přisuzování (respektive neinstanciování) vlastností v druhém řádu. Vypovídání existence se stává problematickým pouze pro singulární termíny.

Naproti tomu Vallicellovu kritiku pojmání existence jako vlastnosti shledáváme nedostatečnou a v některých bodech i mylnou. Pro soustavnou kritiku takového pojetí by bylo zapotřebí systematictější analýzy, která se bude věnovat potížím v predikování existence jako vlastnosti širěji než pouze poukázáním na nedostatečnosti v teorii možných světů. Vallicellovo rozdělení vlastností na akcidentální a esenciální vnímáme jako oprávněné, ale jeho kritika případného zařazení existence jako akcidentální vlastnosti je mylná, tudíž nepřijatelná. Taktéž předpoklad nutnosti ontologické pri-

---

147 Vallicella, W. F. In *A Paradigm Theory of Existence*, s. 116, cituje W. V. O. Quinea; *On What There Is*, op. cit., p. 15. V originále: „To be is to be the value of a [bound] variable.“

148 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 120.

149 Srov. tamtéž, s. 121.

150 Srov. tamtéž, s. 122.

márnosti bytí individua k tomu, aby mohlo mít nějaké vlastnosti, považujeme za nedostatečně obhájený a nesprávný.

Dalším sporným místem Vallicellových kritik a analýz je Vallicellovo pojetí instanciací. Tvrdí, že vlastnosti a instanciací jsou navzájem definovatelné.¹⁵¹ Přitom instanciací je svého druhu vztahem, a to vztahem mezi reálnou entitou a pojmem (či výrokovou funkcí apod.). Vlastnosti mohou být instanciovány, ale nejsou instanciací. Tento poznatek nemá vliv na Vallicellovu kritiku zúženého pojetí existence, konkrétně kritiku Gottloba Frega, Bertranda Russella, Willarda V. O. Quinea a jejich přístupu k existenci.

Neoddiskutovatelným problémem Fregovy i Russellovy teorie je, že předpokládají existenci individuí, aniž jsou schopni ji o nich vypovídat. Nenalézáme v jejich teorii takového pravditele, který by osvětlil existenci entit, o nichž vypovídají.

Tento nedostatek se ukazuje v Russellově smíšeném přístupu k výkladu kvantifikátorů, kdy předpokládá existenci individuí (jednotlivých pravditelů výroků), aniž by ji byl schopen vysvětlit skrze svou teorii. Teprve tehdy, kdyby existenci individuí jeho teorie dostatečně reflektovala, mohla by ji oprávněně zamítnout jako predikát prvního řádu.

Fregův přístup k existenci je v některých jeho výroch nekonzistentní, i přesto za jeho hlavní myšlenku pokládáme, že existenci je třeba z logiky naprosto eliminovat. Ačkoliv se snaží tento krok učinit, stále implicitně předpokládá existenci individuí, která je stěžejní pro pravdivost výroků o nich. Taktéž on ve svém systému již předpokládá základní předporozumění tomu, která individua existují a která ne.

S Quinem se Vallicella částečně shoduje. Oba považují za zbytečné, a v některých případech za nesmyslné, vypovídat singulární neexistenci o individuích. Quine nepovažuje za nutné mít možnost vypovídání existence v prvním řádu, ale jeho vysvětlení toho, co existence je, je zmatečné a nepostačující. Pakliže by existence byla identita individua s něčím existujícím, taková definice je kruhovou. Jestliže naopak existenci individua (vypovídatelnou o individuích) eliminujeme naprosto, předpokládáme existující individua, abychom o nich vůbec mohli vypovídat. Takový přístup dostatečně nedokazuje buď nemožnost vypovídat existenci v prvním řádu, nebo důvod, proč by měla být eliminována, jestliže ji implicitně předpokládáme.

Některé Vallicellovy argumenty je třeba při čtení nahlížet kriticky (ostatně jako argumenty kohokoliv), neboť jsme si leckdy ověřili, že pro ně nemá platná vysvětlení, nebo je (jako v případě přepsání Fregova argumentu) upravuje nekorektním způsobem, jenž lépe odpovídá jeho záměru. V základní kritice analytického přístupu k existenci jako instanciací se s ním shodujeme a tato kritika je nezbytná pro další chápání a rozvíjení pojetí existence v moderní logice.

---

151 Srov. Vallicella, W. F. *A Paradigm Theory of Existence*, s. 37.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdrojové dokumenty

- ◆FREGE, Gottlob. *Dialog s Pünjerem o existenci* In ŠPRUNK, Karel a SOUSEDÍK, Stanislav. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 51–80. ISSN: 1214-8407.
- ◆KOLMAN, Vojtěch a PUNČOCHÁŘ, Vít. *Formy jazyka: úvod do logiky a její filosofie*. Praha: Filosofia, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2015, 656 s. ISBN 978-80-7007-438-1.
- ◆MATERNA, Pavel. *Svět pojmů a logika*. Praha: Filosofia, Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 1995, 136 s. ISBN: 80-7007-078-1.
- ◆PEROUTKA, David. Existenční predikace. *Filosofický časopis*, 2009, roč. 57, č. 3, s. 375–394. ISSN: 0015-1831.
- ◆RACLAVSKÝ, Jiří. Teorie vlastních jmen Bertranda Russella. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* [online], Brno: MU, 2001, B 46, č. 1, s. 93-107. ISSN 0231-7664.
Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/~raclavsky/texty/russell_vlastni_jmena.html>.
- ◆RUSSELL, Bertrand. *Introduction to Mathematical Philosophy*. New York: Routledge, 1995, 208 s. ISBN: 0-415-09604-9.
- ◆RUSSELL, Bertrand. *Logika, věda, filozofie, společnost*. Praha: Svoboda–Libertas, 1993, 273 s. ISBN: 80-205-0219-X.
- ◆RUSSELL, Bertrand. *Principles of Mathematics*. Londýn a New York: Routledge Classic, 2010, 601 s. ISBN 0-203-86476-X e-book.
- ◆RUSSELL, Bertrand a WHITEHEAD, Alfred North. *Principia Mathematica*. Londýn: Cambridge University Press, 1963, 5. výtisk. 2. vyd, 674 s.
- ◆SOUSEDÍK, Stanislav. K problému existence ve Fregeho Dialogu s Pünjerem. *Organon F* [online], Bratislava: Filozofický ústav SAV, 2008, roč. 15, č. 4, s. 489–492. ISSN: 2585-7150.
- ◆ŠPRUNK, Karel a SOUSEDÍK, Stanislav. G. Frege: Dialog s Pünjerem o existenci – český překlad s kritickým výkladem. *Studia Neoaristotelika*, 2008, roč. 5, č. 1, s. 51–80. ISSN: 1214-8407.
- ◆VALLICELLA, F. William. A Critique of the Quantificational Account of Existence. *The Tomist*, 1983, roč. 47, č. 2, s. 242–267. e-ISSN 2473-3725.
- ◆VALLICELLA, F. William. *A Paradigm Theory of Existence: Onto-Theology Vindicated*. Springer-Science & Business Media, B.V., 2002, 302 s. ISBN: 978-90-481-6128-7.
- ◆VALLICELLA, F. William. Existence: Two Dogmas of Analysis. *Neo-Aristotelian Perspectives in Metaphysics*. New York: Routledge, 2014, s. 45–75. ISBN: 978-0-415-70939-2.

Zdrojové dokumenty dostupné pouze online

- ◆NELSON, Michael. Existence, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. The Metaphysics Research Lab, © 2016. Dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/existence/>>.
- ◆ORILIA, Francesco a SWOYER, Chris. Properties, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. The Metaphysics Research Lab, © 2016. Dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/properties/>>.
- ◆PEROUTKA, D. Existenční predikace – abstrakt, *Filosofický časopis* [online], 2009, roč. 57, č. 3. ISSN: 0015-1831. Dostupné z: <<http://filcasop.flu.cas.cz/index.php?id=casopis&cislo=3-2009&obsah=334>>.
- ◆PhilPapers. *Works by Vallicella* [online]. The PhilPapers Foundation. Dostupné z: <https://philpapers.org/asearch.pl?showCategories=on&filterMode=authors&ap_c2=&limit=&sort=relevance&langFilter=&sqc=&start=0&search_header=search_header.html&publishedOnly=&ap_c1=&onlineOnly=&filterByAreas=&categorizerOn=&searchStr=Vallicella&hideAbstracts=&proOnly=on&format=html&freeOnly=&year=&newWindow=on&jlist=&ap_c1=&ap_c2=>.
- ◆Přispěvatelé Wikipedie. *William F. Vallicella* [online]. Wikipedia: The Free Encyclopedia. Datum poslední revize 13. 12. 2017. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/William_F._Vallicella>.
- ◆RACLAVSKÝ, Jiří. *Existence jako vlastnost* [online]. Preprint, 2000. Dostupné z: <<http://www.phil.muni.cz/~raclavsky/texty/existence.html>>.
- ◆RICHARD, Mark. *Quantifiers, substitutional and objectual* [online]. Routledge Encyclopedia of Philosophy, © 2018 Taylor & Francis Group. Dostupné z: <<https://www.rep.routledge.com/articles/thematic/quantifiers-substitutional-and-objectual/v-1>>.
- ◆ROBERTSON, Teresa a ATKINS, Philip. Essential vs. Accidental Properties, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. The Metaphysics Research Lab, © 2016. Dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/spr2018/entries/essential-accidental/>>.
- ◆ROSEFELDT, Tobias. *Was es nicht gibt: Eine Untersuchung des Begriffes der Existenz*. Ruprecht-Karola univerzita v Heidelbergu: habilitační práce, 2006. Dostupné z: <https://www.philosophie.hu-berlin.de/de/lehrbereiche/idealismus/mitarbeiter1/rosefeldt/pdfs/Rosefeldt_Was-es-nicht-gibt_Online-Version.pdf>.
- ◆VALLICELLA, William F. *Maverick Philosopher* [online]. Google, © 1999 – 2018. Dostupné z: <<http://maverickphilosopher.blogspot.cz/>>.
- ◆VALLICELLA, William F. *Maverick Philosopher* [online]. TypePad. Dostupné z: <http://maverickphilosopher.typepad.com/maverick_philosopher/>.
- ◆WASSERMAN, Ryan. Material Constitution, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* [online]. The Metaphysics Research Lab, © 2016. Dostupné z: <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/material-constitution/>>.

Rozšiřující literatura k tématu

- ◆KOLMAN, Vojtěch. Logika Gottloba Frega. Praha: Filosofia, 2002, 312 s. ISBN: 80-7007-164-8.
- ◆PEREGRIN, Jaroslav a SVOBODA, Vladimír. *Od jazyka k logice: filozofický úvod do moderní logiky*. Praha: Academia, 2009, 1. vyd., 432 s. ISBN: 978-80-200-1740-6.
- ◆QUINE, Wilard Van Orman. *Z logického hlediska*. Bratislava: Kalligram, 2005, 253 s. Přeložil Richard Cedzo. ISBN: 80-7149-784-3.
- ◆QUINE, Wilard Van Orman. Existence a kvantifikace In PEREGRIN, Jaroslav. *Logika 20. století: mezi filosofií a matematikou*. Praha: Filosofia, 2006, s. 453–471. ISBN: 80-7007-228-8.
- ◆RUSSELL, Bertrand. *Mystika logika a jiné eseje*. Praha: Academia, 2015, 1. vyd., 158 s. Přeložil Antonín Otáhal. ISBN: 978-80-200-2356-8.

Slovník základních používaných termínů

- i. *Definice kruhem* – nebo též zkráceně '*být kruhovým*', je taková definice, která pro vysvětlení sebe samé potřebuje sebe samu. Např. 'definice kruhem je taková, která se definuje kruhem'. Může se jednat i o pojetí, přístup k nějaké problematice.
- ii. *Eliminativistický výklad* – zde tím Vallicella myslí takový přístup k existenci, který ji eliminuje na úrovni vypovídání v prvním řádu.
- iii. *Exemplifikace* – viz *instanciaci*.
- iv. *Explicandum* – to, co má být vysvětleno.
- v. *Explicans* – to, čím vysvětlujeme.
- vi. *Identitní výklad* – v této práci je identita vztažena k existenci a znamená, že existence daného individua je s něčím identická: s individuem jako s celkem, nebo je identická s nějakou jeho vlastností, např. totovitostí.
- vii. *Instance* – konkrétní entita, v které se projevuje instanciovaná vlastnost.
- viii. *Instanciace* – nebo též exemplifikace, je název principu, kdy se myšlená vlastnost aktuálně projevuje v některé (nebo na nějaké) konkrétní entitě. Řekneme-li o pojmu 'červenost', že je instanciován, pak je daný pojem vlastnosti aktuálně existuje v nějakém individuu, které je 'červené'. V českém překladu princip instanciace doslova znamená 'mít nějaký příklad'.
- ix. *Kvalitativní vlastnost* – taková vlastnost, která je založená ve (výrazné) kvalitě nějakého individua. Např. strom, který má listy, má kvalitativní vlastnost 'být listnatý'. Jedná se o definici platnou pouze pro tuto práci, nikoliv obecně.
- x. (být) *Kruhový* – viz *definici kruhem*.
- xi. *Logika prvního řádu* – v logice prvního řádu vypovídáme (predikujeme) nějakou vlastnost o předmětu.
  - i. *Logika druhého řádu* – zjednodušeně řečeno pro účely této práce, v logice vyššího (druhého) řádu vypovídáme vlastnost o vlastnosti.
- xii. *Nekonstituční ontologie* – je takové pojetí jsoucen, které je nevykládá jako složené z je konstituujících prvků (např. formy, látky, vlastností). Obecně se taková ontologie nazývá i *relační*. Bytí individua vysvětluje jeho vztahem k něčemu, díky čemuž existuje. Jedná se o definici platnou pouze pro tuto práci, nikoliv obecně.
- xiii. *Nekvalitativní vlastnost* – taková vlastnost, která není založená ve (výrazné) kvalitě daného individua, ale ve vztahu. Např. 'být se sebou identický', nebo 'mít rád *x*'. Jedná se o definici platnou pouze pro tuto práci, nikoliv obecně.
- xiv. *Něcovitost* – též *totovitost*, *covitost*, *haecceita*, *quidditas*, *určující vlastnost*, *co-určující vlastnost*, *quiditativní vlastnost*. Je taková vlastnost, která se snaží uchopit individuum v jeho celistvosti. Bez zavádějících konotací můžeme říct, že totovitost individua je jeho *esence*, pakliže esencí rozumíme obecně to, co individuum je. Jedná se o definici platnou pouze pro tuto práci, nikoliv obecně.
- xv. *Pravděnec* – činitel pravdy (truth maker).
- xvi. *Pravditel* – nositel pravdy (truth bearer).
- xvii. *Tradice širšího pojetí* – takové pojetí existence, které ji nevykládá pouze jako instanciaci.
- xviii. *Tradice zúženého pojetí* – takové pojetí existence, které ji vykládá jako instanciaci.

Abstrakt

TOULCOVÁ, M. O existenci bez existence: kritický výklad Vallicellovy argumentace proti instanciacnímu pojetí existence. České Budějovice, 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce Tomáš Machula.

Klíčová slova: existence, existence jako vlastnost, instanciace, instanciovat existenci, existenční predikace, logika, Vallicella, Frege, Russell, Quine.

Zabýváme se existencí a jejím statusem v logicko-ontologickém přístupu analytických filosofů minulého století. Základní osnovou kritiky tohoto přístupu je nám dílo amerického filosofa Williama F. Vallicelly, který svou argumentaci předkládá zejména ve třech pracích: *A Critique of the Quantificational Account of Existence* (1983), *A Paradigm Theory of Existence: Onto-Theology Vindicated* (2002) a *Existence: Two Dogmas of Analysis* (2014).

Kriticky analyzujeme instanciacní pojetí existence v moderní logice, které má původ v teoriích Gottloba Frege, Bertranda Russella a Willarda V. O. Quinea. Krátce se zabýváme Vallicellovou kritikou ontologie přijímající neexistující objekty jako reálné entity, o nichž lze vypovídat, a také jeho kritikou pojetí existence jako vlastnosti prvního řádu.

Abstract

About Existence without Existence: The Analysis of Vallicella's Arguments against Existence Taken as Instantiation of Existence.

Key words: existence, existence as a property, instantiation, to instantiate existence, existential predication, logic, Vallicella, Frege, Russell, Quine.

Our concern is to deal with the notion of existence and its status in onto-logical approach among analytic philosophers of the last century. As a draft of this critique we are using works of american philosopher William F. Vallicella, especially his three works: *A Critique of the Quantificational Account of Existence* (1983), *A Paradigm Theory of Existence: Onto-Theology Vindicated* (2002) and *Existence: Two Dogmas of Analysis* (2014).

We criticise and analyse the philosophical view which suggests that to exist is what instantiation of existence is. This view is established in the works of Gottlob Frege, Bertrand Russell and Willard V. O. Quine. We also cope with the Vallicella's critique of ontology, which validates the statements about non-existent objects, and with his critique of existence being a first order property.